

Paper

Ontwikkelingen rente AWBZ zorginstellingen 1990-2014

**Onderzoek in opdracht van het
Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport**

Juni 2016

Inhoud

- 1. Inleiding 3**
- 2. Beschrijving van het onderzoek 4**
  - 2.1 Populatie 4
  - 2.2 Onderzoeksmethode 4
  - 2.3 Bronnen 4
  - 2.4 Opmerkingen bij de tabellen en figuren 6
- 3. Financiële kengetallen zorginstellingen 7**
  - 3.1 Lang- en kortlopende schulden en kapitaallasten naar sector 7
  - 3.2 Representativiteit uitgevoerde analyse 9
- 4. Lang krediet 10**
  - 4.1 Spreiding van rente lang krediet 10
  - 4.2 Kapitaalmarktrente 12
  - 4.3 Rente lang krediet naar sector 12
  - 4.4 Rente lang krediet naar grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten 14
  - 4.5 Rente lang krediet naar looptijd van de lening 15
  - 4.6 Rente lang krediet naar solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit 16
  - 4.7 Rentelasten lang krediet 17
- 5. Kort krediet 19**
- 6. Conclusies 20**
- 7. Begrippen en afkortingen 21**
- 8. Tabellenset 24**

Afgelopen jaren ontvingen AWBZ-zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten van zorgvastgoed via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden rentelasten, afschrijvingen en huur gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. Het is belangrijk dat de tarieven gebaseerd worden op een reële vergoeding van de rentelasten. Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit jaarrekeningen 2014 wordt de ontwikkeling in de afgelopen ruim twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder wordt het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente.

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. De afgesloten mediane rente stijgt in 2011 na een jarenlange daling vanaf 2007, maar daalt weer na 2012. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

1. Inleiding

Voor de beleidsontwikkeling van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) is er behoefte aan inzicht in de ontwikkeling, over de afgelopen ruim twintig jaar, van de werkelijke rentelasten van zorginstellingen die geheel of grotendeels gefinancierd worden vanuit de AWBZ.

Aanleiding voor deze vraag is de afschaffing van het zogenaamde bouwregime per 1 januari 2009 en de introductie van integrale tarieven inclusief kapitaallasten per 1 januari 2012. Voor de afschrijvingskosten zijn nieuwe termijnen vastgesteld. Voor de vergoeding van de rentelasten moeten nieuwe rentepercentages worden vastgesteld. Voor 2013 en 2014 wordt gerekend met een rente van 5% voor de normatieve huisvestingscomponent (NHC) en 4% voor de normatieve inventaris component (NIC)¹⁾.

Het ministerie van VWS heeft daarom het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gevraagd om tabellen en figuren samen te stellen die inzicht geven in de relatie van de door de AWBZ-zorginstellingen werkelijk betaalde rente met de algemene kapitaal- en geldmarktrente. Ook is het CBS gevraagd om de werkelijk betaalde rente door zorginstellingen te vergelijken met de in de afgelopen jaren door de Nederlandse Zorgautoriteit (NZa) vergoede rente via genormeerde tarieven. Dit rapport is een herhaling van eerdere onderzoeken waarbij de resultaten in dit rapport zijn gebaseerd op recente jaarrekeningen 2014. Het laatste onderzoek was op basis van jaarrekeningen 2013.

In dit onderzoek is de ontwikkeling van de rente van langlopende leningen bekeken over de jaren 1990–2014. Deze analyses zijn gebaseerd op de gegevens over leningen die zorgconcerns tot eind 2014 zijn aangegaan. Naast de afgesloten rentepercentages is ook de looptijd van de lening en de grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het

¹⁾ NZa, Beleidsregels CA-300-605, Tarieven normatieve huisvestingscomponent (NHC) en normatieve inventaris component (NIC) bestaande zorgaanbieders, 2014.

zorgconcern in het onderzoek meegenomen. Afzonderlijke analyses zijn uitgevoerd voor de sectoren Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), Gehandicaptenzorg (GHZ) en Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV).

2. Beschrijving van het onderzoek

2.1 Populatie

De populatie in dit onderzoek bestaat uit zorgconcerns met als hoofdactiviteit GGZ (langdurige en geneeskundige GGZ), GHZ of VV, die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden vanuit de AWBZ. Enkele GGZ-zorgconcerns uit de GGZ-populatie in dit onderzoek zijn geheel of gedeeltelijk Zvw-gefinancierd en ontvangen geen AWBZ-financiering. Als de zorgconcerns naast bovengenoemde hoofdactiviteit nog andere zorg of diensten verlenen, tellen deze nevenactiviteiten mee in de statistische beschrijving.

2.2 Onderzoeksmethode

Voor de berekeningen van de uitkomsten vormen de overzichten van langlopende leningen per zorgconcern uit de jaarrekeningen de basis. AWBZ-zorginstellingen zijn conform de regeling jaarverslaggeving verplicht om deze overzichten op te nemen in de jaarrekening. Per lening worden gegevens verstrekt over werkelijk betaalde rente, hoofdsom, looptijd, restschuld en aflossingen. Het voor dit onderzoek samengestelde bestand met leningengegevens is afkomstig uit door zorgconcerns gedeponeerde jaarrekeningen in Pdf bij het CIBG op www.jaarverslagenzorg.nl. Op basis van dit bestand zijn diverse analyses uitgevoerd.

Voor de vergelijking van de gegevens per lening met de uitkomsten uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS zijn de individuele leninggegevens per zorgconcern geaggregeerd naar het niveau van het totale zorgconcern. Dit is nodig omdat de gegevens uit de statistiek Zorginstellingen alleen op het niveau van het totale zorgconcern beschikbaar zijn. De indeling van de individuele leninggegevens van een zorgconcern naar sector en naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern volgt uit de koppeling per zorgconcern met de microdata uit de statistiek 'Zorginstellingen' via het 'Zorgeenhedenregister' van het CBS. In dit 'Zorgeenhedenregister' zijn alle zorgconcerns naar hoofdactiviteit ingedeeld in een klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) 2008.

2.3 Bronnen

Overzicht Langlopende leningen uit Jaarrekeningen (pdf) (CIBG)

Zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ moeten vanaf 2007 elk jaar verantwoording afleggen over de manier waarop zij hun geld besteden. Die verantwoording doen ze aan de hand van het 'Jaardocument Zorginstellingen', dat door het CIBG wordt verzameld. Het Jaardocument bestaat uit drie onderdelen: het 'Maatschappelijke verslag' (facultatief), kwantitatieve variabelen in 'DigiMV' en een jaarrekening in Pdf (of Excel). De jaarrekeningen worden op internet gedeponeerd via de

website www.jaarverslagenzorg.nl. Voor het jaar 2014 zijn veruit de meeste jaarrekeningen in Pdf aangeleverd. Van de Pdf-files zijn de gegevens uit het onderdeel ‘overzicht leningen’ via OCR (Optical Character Recognition) naar een database overgebracht. Daarnaast zijn voor 2014 van meerdere Pdf-files de gegevens handmatig vertoetst. Dit betreft met name jaarrekeningen 2014 van GGZ-instellingen, waarvoor de indieningstermijn is verlengd tot 1 maart 2016.

In het overzicht Langlopende leningen geeft het zorgconcern aan welke leningen gedurende het jaar zijn afgesloten en/of afgelost. Van leningen die in eerdere jaren zijn afgesloten wordt de datum van afsluiting (startdatum van de lening) opgegeven, het rentepercentage en de resterende looptijd. Tussentijdse rentewijzigingen worden meestal direct in het overzicht aangepast. De afsluitingsdatum blijft daarbij in vrijwel alle gevallen ongewijzigd, evenals de (totale) looptijd van de lening.

Gaafgemaakte DigiMV-data (CBS)

Door het CBS zijn statistieken over de jaren 2006 t/m 2014 samengesteld over zorginstellingen op basis van DigiMV-data. De DigiMV-data zijn onderdeel van het ‘Jaardocument Zorginstellingen’ en bevatten (een selectie van) de balans- en resultaatrekening variabelen. Ook bevat DigiMV een sectorspecifieke opvraag (bijv. productiegegevens). Het overzicht langlopende leningen maakt geen deel uit van DigiMV. Door het CBS is het ruwe DigiMV-bestand gaafgemaakt, d.w.z. op basis van diverse controles zijn de data gecorrigeerd en/of aangevuld. Vervolgens zijn de uitkomsten opgehoogd tot de populatietotalen op basis van NZa-budgetten. De doelpopulatie bestaat uit zorgconcerns die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de Zvw/AWBZ en met de volgende klasse van de StandaardBedrijfsIndeling (SBI) voor 2008 uit het Algemeen Bedrijfsregister (ABR):

2.3.1 Aantal zorgconcerns per SBI-klasse, 2014

	Hoofdactiviteit	Aantal zorgconcerns
SBI		
86104 + 86222	Geestelijke gezondheidszorg (GGZ)	128
8720 + 87301	Gehandicaptenzorg (GHZ)	163
8710 + 87302	Verpleeghuis- en Verzorgingshuiszorg (VV)	313
Daarnaast is vergeleken met de volgende SBI-klasse		
86101 t/m 86103	Ziekenhuis zorg (ZKH)	104
88101	Thuiszorg (T)	152

Tot de SBI Ziekenhuiszorg (ZKH) behoren zowel universitaire medische centra, algemene als categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Per zorgconcern zijn in de statistiek ‘Zorginstellingen’ naast de hoofdactiviteit ook alle nevenactiviteiten meegenomen in de statistische beschrijving. Dit betekent bijvoorbeeld dat een concern dat naast een ziekenhuis ook een klein verpleeghuis heeft, in de beschrijving naast de ziekenhuiszorg ook de verpleeghuisactiviteiten meeneemt.

Geld- en kapitaalmarktrente (DNB)

De Nederlandsche Bank (DNB) publiceert op de eigen website diverse reeksen met rentetarieven. Voor dit onderzoek is de Euribor/Aibor (eenmaands, driemaands en twaalfmaands) gebruikt ter vergelijking van de kortlopende rente. Voor vergelijking van de langlopende rente is de kapitaalmarktrente ‘jongste tienjarige staatslening’ en de 10-jaars

Euro Interest Rate Swap (IRS) overgenomen. Naast de tienjaars staatslening zijn ook gemiddelde rentes meegenomen van de korte en middellange staatslening. Als maatstaf van de kapitaalmarktrente wordt vaak naar staatsleningen gekeken. Gezien het lage debiteurenrisico (risico dat er niet betaald wordt) bij een Nederlandse staatslening, geldt dit tarief vaak als een soort basistarief. Andere leningen met hogere risico's kennen dan een renteopslag voor dat hogere risico, waarbij geldt dat de opslag hoger wordt, naarmate het debiteurenrisico hoger wordt. Bovendien geldt normaal gesproken dat de rente hoger wordt bij een langere looptijd. Ook bij hypotheekleningen en consumptieve leningen is de kapitaalmarktrente belangrijk. Bij leningen met een langere renteperiode, bewegen de hypotheekrente en de leenrente vaak mee met de kapitaalmarktrente. Voor de jongste tienjarige staatslening wordt altijd een staatslening gekozen, met een looptijd in de buurt van de 10 jaar. Bron: www.homefinance.nl.

De Euribor rentetarieven worden in de financiële wereld gebruikt voor het vaststellen van rentes voor allerlei afgeleide producten, zoals hypotheekleningen, spaarrekeningen en renteswaps. Bij hypotheekleningen, leningen en spaarrekeningen met een korte rentevaste periode, is de hoogte van de hypotheekrente, spaarrente en leenrente daardoor nauw verbonden met de renteontwikkeling van het Euribor tarief met een vaste opslag. Bron: www.homefinance.nl.

De renteswap (Interest Rate swap of IRS) is een ruiltransactie die geschiedt op een internationale financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggekocht, zodat bijvoorbeeld het koersrisico wordt uitgesloten en beide partijen kunnen profiteren van een comparatief voordeel dat een van de partijen geniet. De koper van een renteswap probeert zich tegen (rente)risico's te beschermen. De koper kan zo kiezen om een lopende lening tegen een variabele rente niet om te zetten in een nieuwe lening, maar met de swap het renterisico af te dekken. (bron: [Wikipedia](http://nl.wikipedia.org)). In dit rapport wordt uitgegaan van de 10-jaars Euro Interest Rate Swap (bron: Wallich & Matthes).

2.4 Opmerkingen bij de tabellen en figuren

Betekenis jaren in figuren

De in dit onderzoek getoonde overzichten van rentepercentages naar jaren zijn gebaseerd op de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen van het verslagjaar 2014. De jaren verwijzen hierin naar het jaar waarin een lening is afgesloten. Dit jaar komt niet altijd overeen met het jaar waarin het huidige rentetarief is ingegaan. Reden hiervoor is dat in de meeste gevallen de afsluitingsdatum en looptijd bij tussentijdse rentewijziging niet worden aangepast in het overzicht.

Bronvermelding

De bronvermelding bij de figuren en tabellen verwijst naar de gebruikte data voor het samenstellen van de specifieke figuur of tabel. Indien alleen gegevens uit de 'overzichten langlopende leningen' van de jaarrekeningen 2014 zijn gebruikt, bijvoorbeeld in een overzicht gemiddelde rentepercentages naar jaren, wordt de bron 'jaarrekeningen 2014' vermeld. In geval van aanvulling met populatiegegevens uit de statistiek 'Zorginstellingen', bijvoorbeeld gebruik van 'Totale bedrijfsopbrengsten', is de bronvermelding 'CBS' opgenomen. De bron 'DNB' verwijst naar de rentetarieven 'Euribor' (rente kort krediet) en/of korte (3–5 jaar), middellange (5–8 jaar) en tienjarige staatsleningen (rente lang krediet) van De Nederlandsche

Bank (DNB). Tenslotte verwijst de bron 'Wallich & Matthes' naar de overzichten van de 10-jarige IRS Euro van het instituut Wallich & Matthes.

Totale populatie of steekproef?

De grafieken en tabellen in hoofdstuk 3 beschrijven de totale populatie zorginstellingen die geheel of gedeeltelijk gefinancierd worden uit de AWBZ/Zvw. Voor een groot deel van deze instellingen zijn leninggegevens beschikbaar uit de overzichten van langlopende leningen uit de jaarrekeningen.

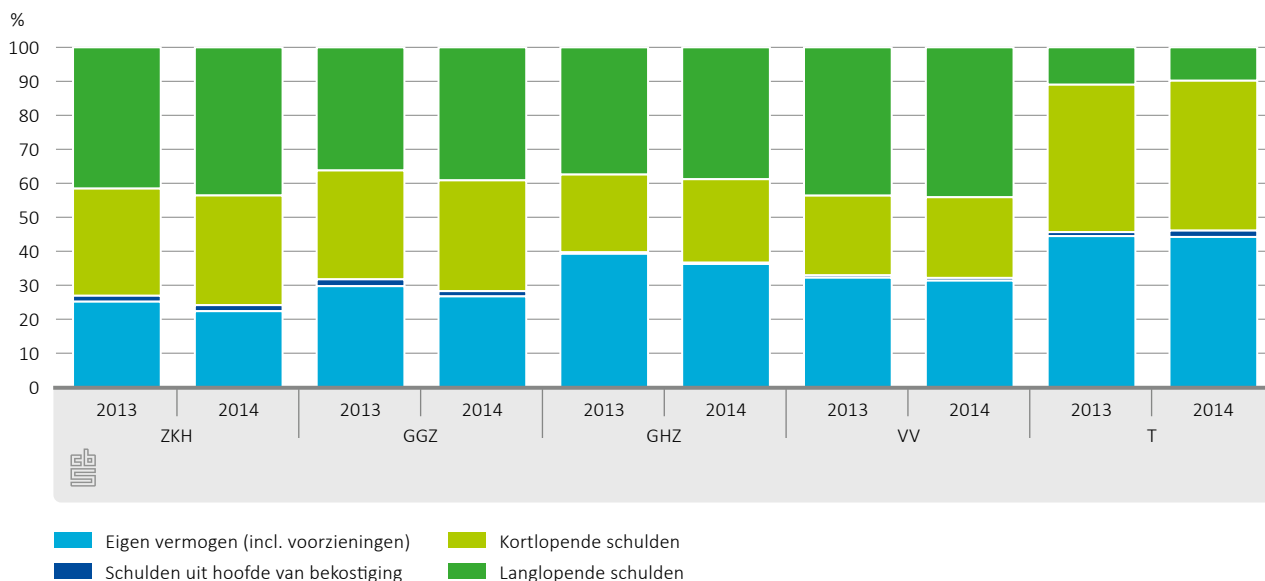
De resultaten in hoofdstuk 4 zijn gebaseerd op deze leninggegevens uit de jaarrekeningen en beschrijven dus alleen een representatieve steekproef, en niet de totale populatie. Enige uitzondering hierop in hoofdstuk 8 is tabel 8.11 waarin de berekende rentelasten op basis van de gegevens uit de jaarrekeningen zijn opgehoogd tot populatietotalen.

3. Financiële kengetallen zorginstellingen

3.1 Lang- en kortlopende schulden en kapitaallasten naar sector

De opbouw van de schuldenlast van zorgconcerns kan sterk verschillen. Dit heeft voor een belangrijk deel te maken met het type activa (bezittingen). Een zorgconcern met veel materiële vaste activa, trekt hiervoor veelal langlopende kredieten aan. In geval van meer kortdurende verplichtingen, wordt eerder kortlopend krediet aangetrokken. Dit verschil is duidelijk te zien bij de sectoren Verpleging- en Verzorging (VV) en de sector Thuiszorg (T). Thuiszorgactiviteiten zijn extramuraal van karakter. Dit betekent dat het aandeel materiële vaste activa (o.a. gebouwen) bij Thuiszorg naar verhouding veel lager is dan bij de Verzorging- en Verpleeghuiszorg, die vooral intramuraal plaatsvindt. In figuur 3.1.1 is zichtbaar dat het

3.1.1 Procentuele verdeling Balans Passiva

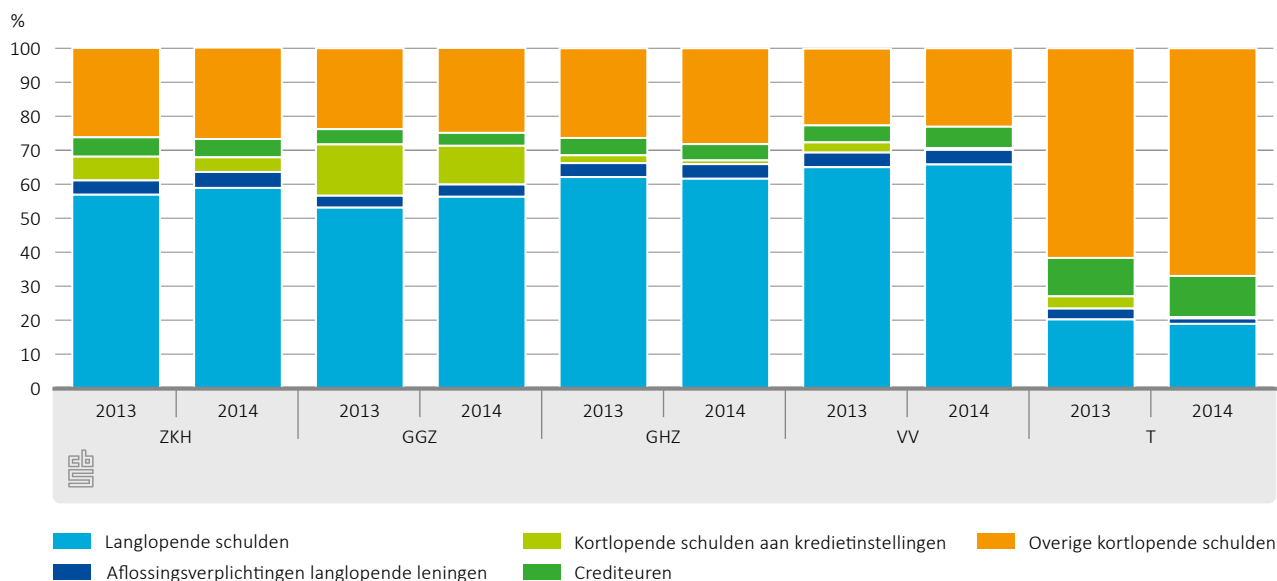

aandeel opgenomen kortlopende leningen bij thuiszorgconcerns veel groter is dan bij de verpleeg- en verzorgingshuizen (VV).

Bij alle sectoren is het aandeel eigen vermogen afgenomen ten opzichte van 2013. In 2013 was het aandeel eigen vermogen nog toegenomen ten opzichte van 2012. In 2014 zijn zowel de aandelen kortlopende als langlopende schulden vrijwel overal toegenomen, met uitzondering van de Thuiszorg, waar het aandeel langlopende schulden daalt tussen 2013 en 2014.

De opbouw binnen de kort- en langlopende leningen is zichtbaar in figuur 3.1.2. Voor de meeste sectoren varieert het aandeel langlopende leningen in 2014 van 57 tot 66 procent. Een uitzondering vormt de Thuiszorg met een kleiner aandeel van 19 procent in 2014. In alle andere sectoren is het aandeel kortlopende schulden aan kredietinstellingen afgenomen ten opzichte van 2013. Daarnaast is in alle sectoren, behalve de Thuiszorg en Verpleging en Verzorging (VV) het aandeel schulden aan crediteuren afgenomen ten opzichte van 2013. Het onderscheid tussen kort- en langlopende leningen ligt in de jaarrekening op 1 jaar. De langlopende leningen hebben een (resterende) looptijd van langer dan 1 jaar. De aflossingverplichtingen van langlopende leningen worden in de jaarrekening (en DigiMV) als afzonderlijke post opgenomen onder de kortlopende leningen. Deze leningen, die een oorspronkelijke looptijd hebben van langer dan één jaar, verschuiven het laatste jaar naar de kortlopende schulden. Deze aflossingverplichtingen worden door de zorgconcerns ook meegenomen in het ‘overzicht langlopende leningen’ in de jaarrekening.

3.1.2 Procentuele verdeling langlopende en kortlopende schulden

De afgelopen jaren ontvingen zorginstellingen een gegarandeerde vergoeding voor hun kapitaallasten via het wettelijk budget. Tot de kapitaallasten worden financiële lasten, afschrijvingen en kosten van huur en lease van kapitaalgoederen gerekend. Vanaf 2012 moeten zorginstellingen integrale tarieven hanteren waarbij een vergoeding is inbegrepen voor de kapitaallasten. In combinatie met prestatiebekostiging loopt een zorginstelling hierdoor het risico dat kapitaallasten niet volledig worden gedekt als niet 100 procent van de geplande omzet wordt gehaald. Zie tabel 3.1.3 voor een overzicht van de kapitaallasten van zorgconcerns in 2014. Voor elke zorgsector bedraagt het aandeel van de financiële lasten

3.1.3 Kapitaallasten zorgconcerns, 2014

	Afschrijvingen	Huur	Financiële lasten	Sub-totaal Kapitaallasten	Overige bedrijfslasten	Totale bedrijfslasten (incl. financiële lasten)
	mln euro					
Sector						
ZKH	1 666	168	500	2 334	21 571	23 905
GGZ	272	192	91	556	5 105	5 661
GHZ	424	358	107	888	7 415	8 303
VV	823	634	289	1 746	13 647	15 393
T	26	40	4	70	1 403	1 473
Totaal	3 211	1 393	991	5 594	49 141	54 735
	% aandeel					
Sector						
ZKH	7,0	0,7	2,1	9,8	90,2	100
GGZ	4,8	3,4	1,6	9,8	90,2	100
GHZ	5,1	4,3	1,3	10,7	89,3	100
VV	5,3	4,1	1,9	11,3	88,7	100
T	1,7	2,7	0,3	4,7	95,3	100
Totaal	5,9	2,5	1,8	10,2	89,8	100

Bron: CBS.

(waarvan het merendeel rentelasten betreft) ongeveer 1,3 tot 2,1 procent van de totale lasten. Alleen bij de Thuiszorg ligt dit aandeel een stuk lager met 0,3 procent.

Kijkend naar het totale aandeel kapitaallasten in de totale bedrijfslasten van zorgconcerns, komt naar voren dat bij de VV-instellingen het aandeel kapitaallasten het grootst is en bij de thuiszorginstellingen het kleinst. Bij thuiszorginstellingen is het aandeel afschrijvingen in de totale bedrijfslasten het laagst. Bij de ziekenhuizen daarentegen het hoogst. De ziekenhuizen hebben een heel laag aandeel aan huur in de totale bedrijfslasten.

3.2 Representativiteit uitgevoerde analyse

De analyse is uitgevoerd op jaarrekeningen van 379 AWBZ-zorgconcerns (GGZ, GHZ en VV en exclusief T). Deze AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 26,6 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 89% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

In tabel 3.2.1 is zichtbaar dat voor de diverse AWBZ-sectoren van een voldoende groot aantal zorgconcerns leninggegevens beschikbaar zijn. Qua aantal zorgconcerns is de dekkingsgraad bij de thuiszorg laag, maar qua aandeel eindstand langlopende leningen redelijk. Dit komt doordat kleine thuiszorginstellingen veelal geen langlopende leningen hebben. In tabel 8.3 in de bijgaande tabellenset worden de cijfers verder uitgesplitst naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Op basis hiervan (tabellen 3.2.1 en 8.3) lijkt het goed mogelijk representatieve uitkomsten te publiceren over rentepercentages en rentelasten van AWBZ-zorgconcerns.

3.2.1 Representativiteit sectoren in onderzoek, 2014

	Zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	Leninggegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen leninggegevens beschikbaar	Totaal	Leninggegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen leninggegevens beschikbaar	Totaal	Leninggegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen leninggegevens beschikbaar	Totaal
Sector	aantal		mln euro						
ZKH	79	24	103	19 395	4 970	24 364	9 457	2 061	11 518
GGZ	48	80	128	4 759	944	5 703	1 762	161	1 923
GHZ	93	70	163	7 860	635	8 496	2 435	98	2 533
VV	238	75	313	14 001	1 606	15 607	5 902	225	6 127
T	12	140	152	714	765	1 479	54	6	60
AWBZ (excl. T)	379	225	604	26 621	3 185	29 806	10 099	484	10 583
Totaal	470	389	859	46 730	8 919	55 649	19 610	2 551	22 160
	%								
Sector									
ZKH	77	23	100	80	20	100	82	18	100
GGZ	38	63	100	83	17	100	92	8	100
GHZ	57	43	100	93	7	100	96	4	100
VV	76	24	100	90	10	100	96	4	100
T	8	92	100	48	52	100	90	10	100
AWBZ (excl. T)	63	37	100	89	11	100	95	5	100
Totaal	55	45	100	84	16	100	88	12	100

Bron: Jaarrekeningen 2014, CBS.

4. Lang krediet

4.1 Spreiding van rente lang krediet

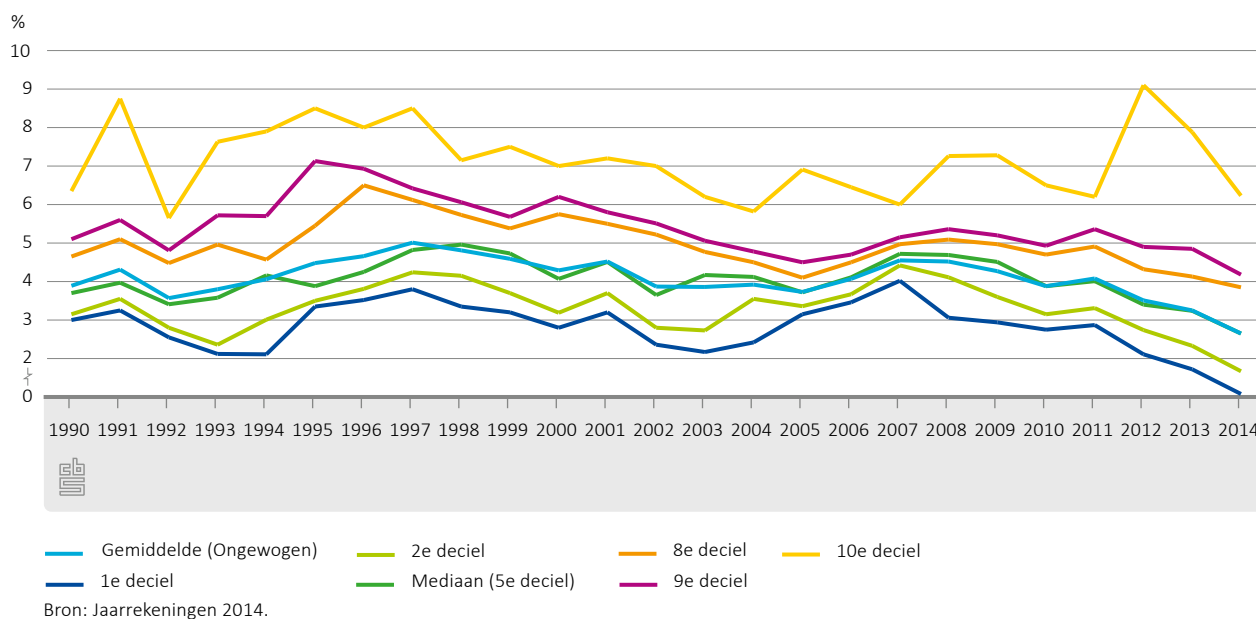
In onderstaande figuur zijn per jaar de gemiddelde rentepercentages weergegeven voor AWBZ-zorgconcerns. In deze groep zijn de concerns met hoofdactiviteit ziekenhuiszorg en thuiszorg niet meegenomen.

De rentepercentages zijn de werkelijke rentepercentages waarvoor zorgconcerns leningen hebben afgesloten. Deze zijn afkomstig uit het overzicht langlopende leningen uit de jaarrekeningen. In onderstaande figuren verwijzen de jaren langs de horizontale as naar de afsluitingsdata van de leningen (startdatum van de lening). Belangrijk daarbij op te merken is dat de figuren alleen gebaseerd zijn op leningen die zorgconcerns in 2014 in het overzicht langlopende schulden hebben beschreven. Dat zijn alle langlopende schulden inclusief de aflossingsverplichtingen van langlopende leningen. In de jaarrekening (en DigiMV) worden deze aflossingsverplichtingen van langlopende leningen onder de kortlopende schulden meegenomen.

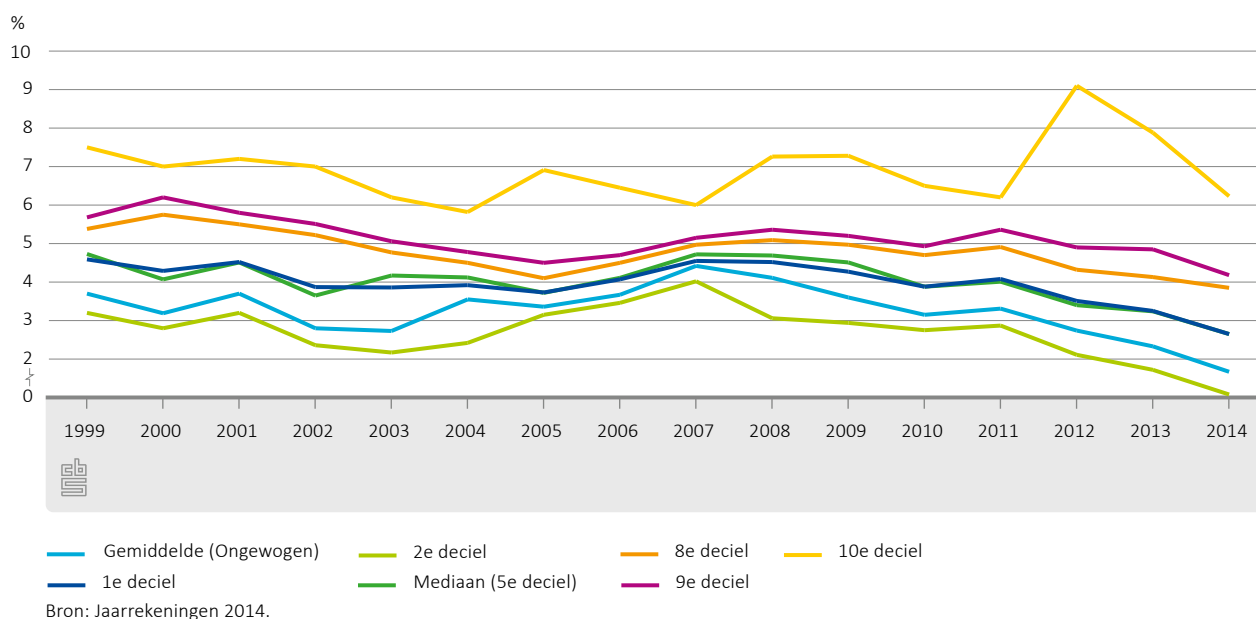
Naast het ongewogen gemiddelde zijn tevens decielgroepen bepaald. Hiervoor is per jaar het totaal aan rentepercentages verdeeld in 10 gelijke groepen of decielen. Ieder deciel heeft betrekking op 10 procent van het aantal rentepercentages. Deciel 1 bevat het laagste

10 procent rentepercentage. De mediaan (5^e deciel) heeft als voordeel boven het gemiddelde dat deze ongevoelig is voor extreme waarden. Deciel 10 toont het maximale rentepercentage.

4.1.1 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2014, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

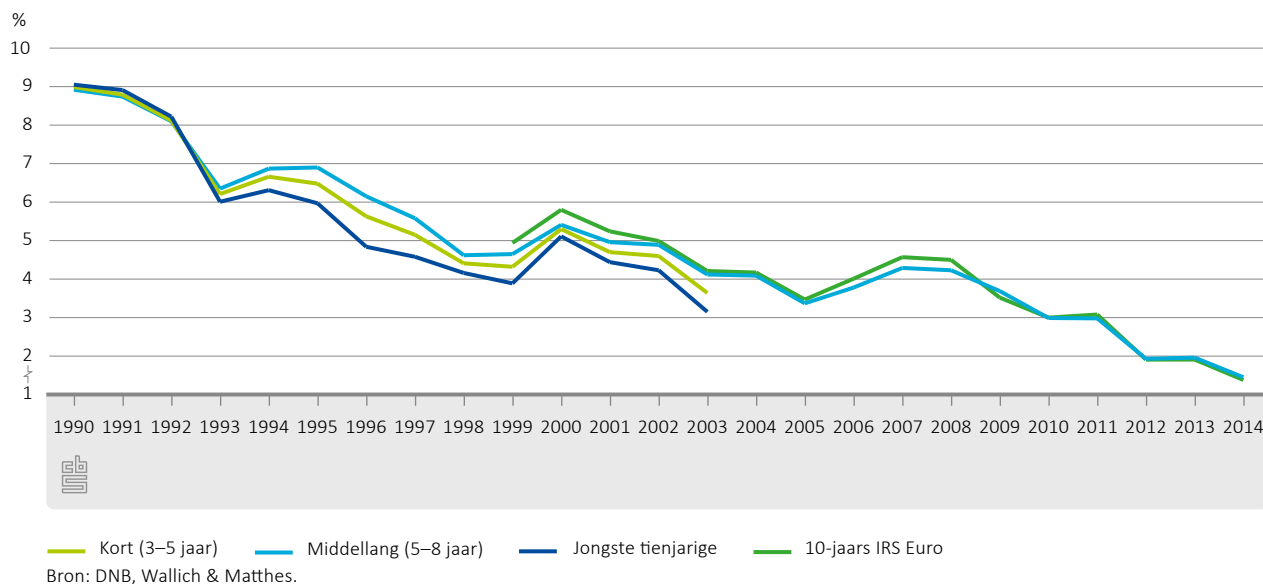
4.1.2 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2014, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

In bovenstaande figuren is duidelijk een grote spreiding tussen rentepercentages zichtbaar. In figuur 4.1.2 wordt op een recenter deel van de getoonde periode van figuur 4.1.1 ingezoomd. Van 2004 tot 2008 was de spreiding lager. Vanaf 2008 neemt de spreiding weer toe. Zie de laatste kolom van tabel 8.4 met cijfers over het interdeciaal, d.w.z. het verschil tussen 1^e en 9^e deciel. Voor leningen afgesloten in 2014 was de rente behorende bij de 1^e decielgroep 1,08 procent en die bij de 9^e decielgroep 4,18 procent.

4.2 Kapitaalmarktrente

4.2.1 Rente staatsleningen en 10 jaars IRS Euro

In figuur 4.2.1 is zichtbaar dat de kapitaalmarktrente, gemeten aan de hand van die van de jongste tienjarige staatslening, sinds 1990 met een hoge waarde van bijna 9 procent gestaag is gedaald naar 1,96 in 2013 en 1,45 in 2014. In de jaren rond 1990 lagen de rentes van de korte, middellange en de tienjarige staatsleningen zeer dicht bij elkaar. Vanaf 1993 zijn de verschillen groter en komen deze in 2000 tijdelijk weer bij elkaar te liggen. Naast de staatslening is ook het rentetarief van de 10-jaars Interest Swap Rate gegeven. Deze tarieven liggen tot 2010 iets boven die van de 10-jarige staatslening, na 2010 een fractie eronder.

4.3 Rente lang krediet naar sector

De mediane rente waarvoor zorginstellingen leningen hebben afgesloten ligt voor de jaren na 2001 dicht bij de kapitaalmarktrente van de 'jongste tienjarige staatslening'. Van de leningen die voor 1997 zijn afgesloten liggen de door zorgconcerns overeengekomen rentepercentages ver onder de kapitaalmarktrente. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente. Zie onderstaande figuren. In figuur 4.3.2 wordt ingezoomd op de jaren 1990–2014.

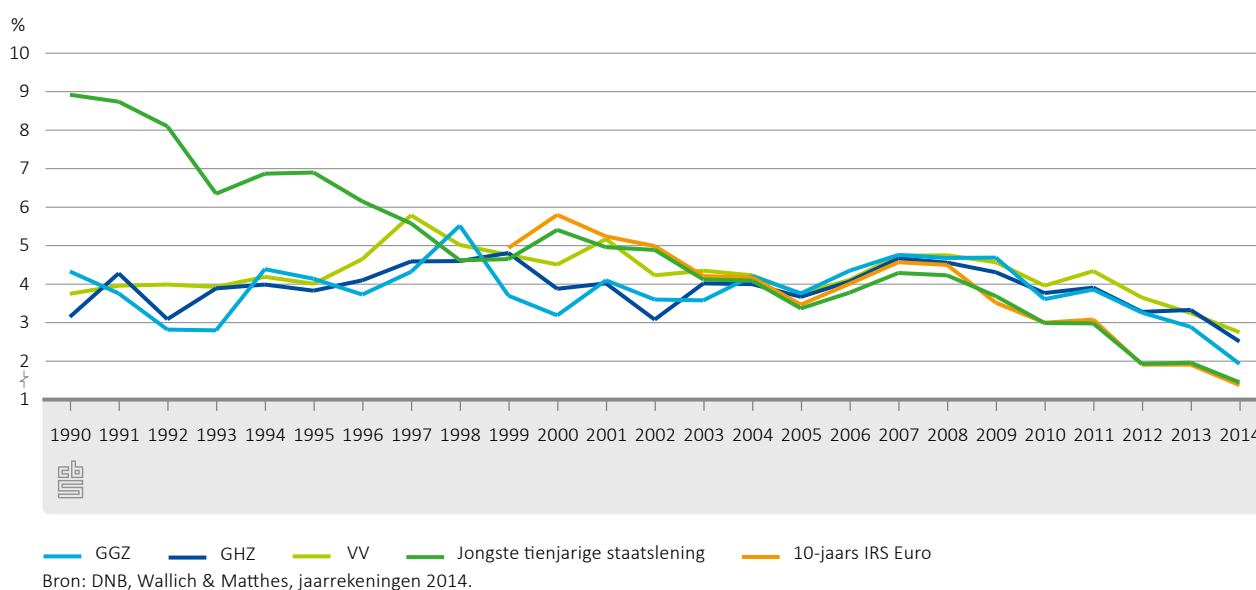
Met ingang van het jaar 1996 is een begin gemaakt met de geleidelijke invoering van de rentenormering voor zorginstellingen. In 2005 is de laatste sector (Verpleging & Verzorging) voor de bepaling van de rentevergoeding volledig genormeerd. Voor de Thuiszorginstellingen geldt een afwijkende bekostigingssystematiek. Voor de invoering van de rentenormering waren de rentelasten volledig nacalculerbaar.

Het systeem van rentenormering geeft de zorginstellingen de mogelijkheid om bij gunstig afgesloten rentepercentages een financieel voordeel te behalen, wanneer de afgesloten werkelijke rente onder de normrente ligt. Daarentegen kan de door zorginstellingen overeengekomen rente ook boven de normrente liggen en dus tot een financieel nadeel leiden. Voor de jaren voor 1997 is een groot verschil zichtbaar tussen de werkelijk betaalde rente en de kapitaalmarktrente. Uit studie van enkele jaarrekeningen uit eerdere jaren (o.a. 2004 en

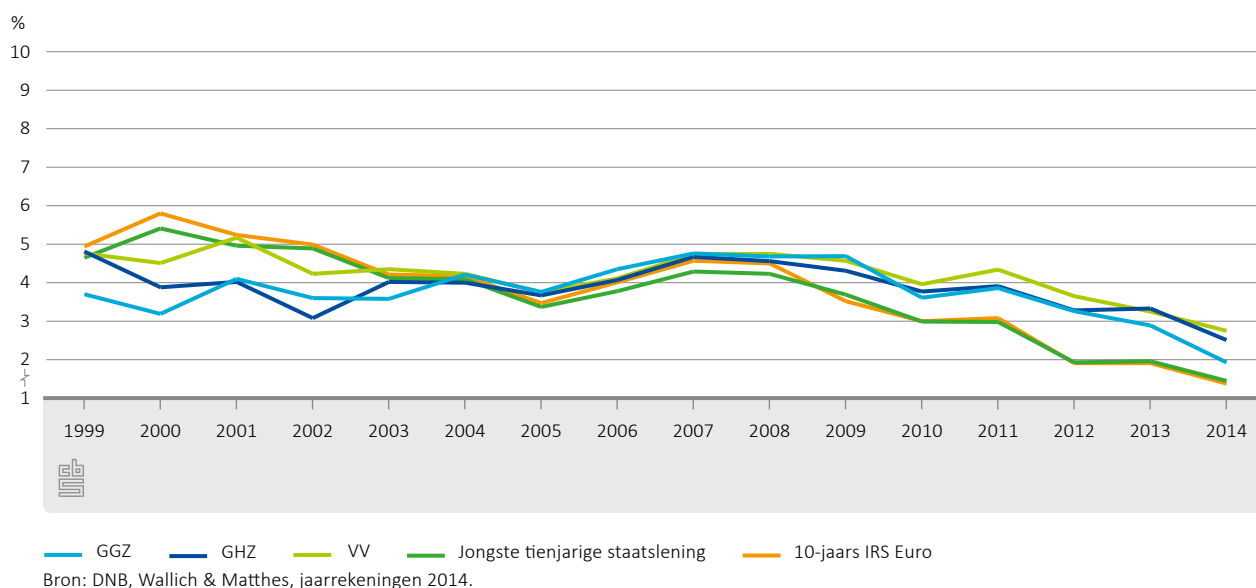
2005) komt naar voren dat na oprichting van het Waarborgfonds voor de zorgsector in 1999, zorginstellingen diverse leningen opnieuw met borging hebben afgesloten tegen een veel gunstiger rentepercentage. Vermoedelijk zijn de lage rentepercentages in vergelijking tot de kapitaalmarktrente na 1997 deels het gevolg van deze wijzigingen in de leningenportefeuilles door de zorgconcerns.

Overeenkomstig de kapitaalmarktrente is het mediane rentepercentage voor AWBZ-instellingen van 2001 tot 2005 sterk gedaald van 4,57 procent tot 3,75 procent. In 2006 tot en met 2008 liggen de percentages weer hoger, waarna ze in 2009 en 2010 dalen. In 2010 en 2011 ligt het mediane rentepercentage voor de GGZ en GHZ iets onder en voor de VV boven het niveau van de totale AWBZ. Vervolgens daalt de mediane rente voor alle sectoren tot 2,65 procent in 2014.

4.3.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 en kapitaalmarktrente

4.3.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 en kapitaalmarktrente

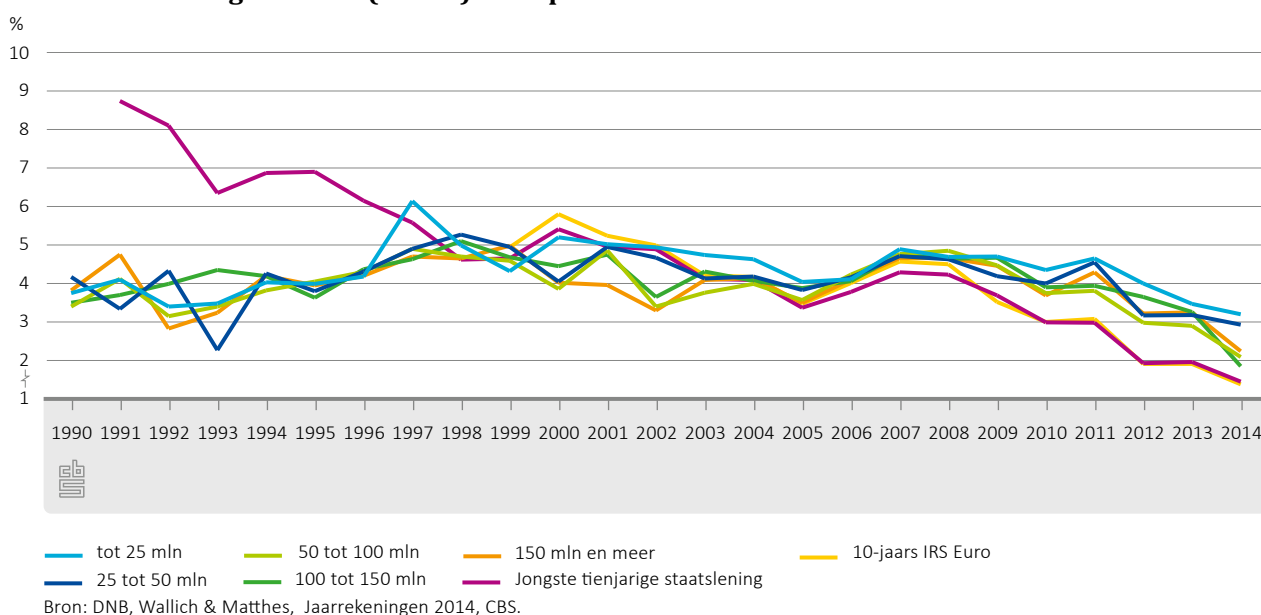

Zoals uit tabellen 8.6 en 8.7 volgt, is het gemiddeld over de jaren 1990 tot en met 2014 afgesloten rentepercentage bij de sectoren GHZ en GGZ het laagste. De gemiddeld afgesloten rentepercentages van VV liggen hoger. De verschillen worden in de loop van de tijd wel kleiner. In 2013 is het gemiddeld afgesloten rentepercentage bij de sector GHZ zelfs hoger dan bij VV.

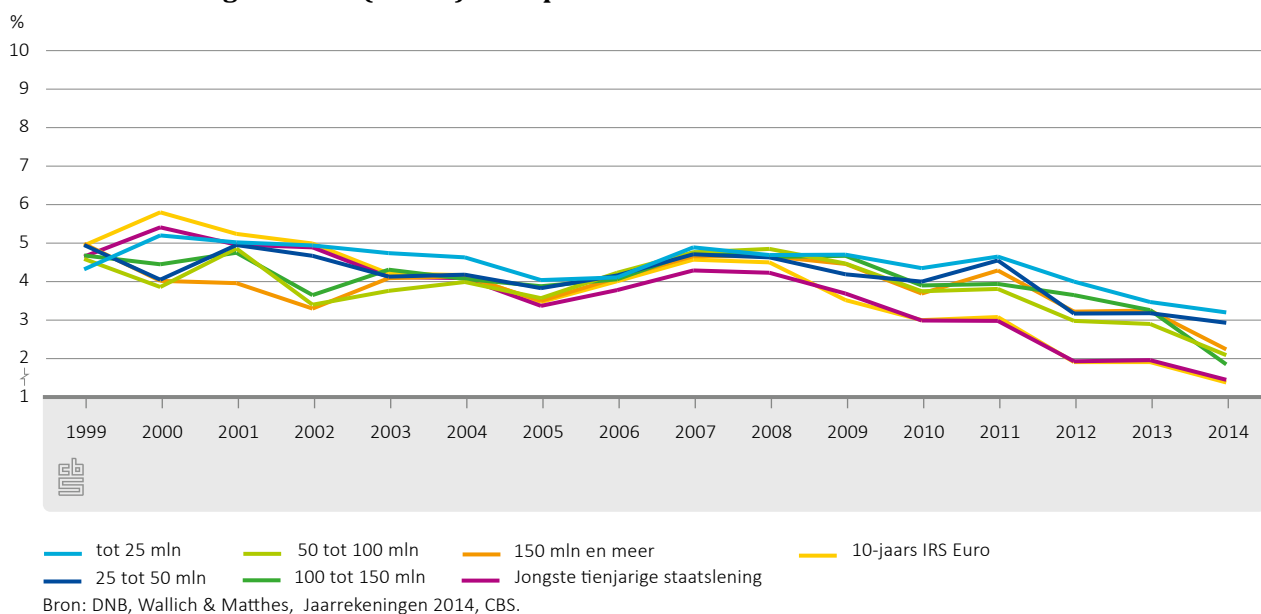
4.4 Rente lang krediet naar grootteklasse totale bedrijfsopbrengsten

Ook is gekeken naar de relatie tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten van het zorgconcern en de rentepercentages van de afgesloten leningen. In figuren 4.4.1 en 4.4.2 is

4.4.1 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

4.4.2 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 naar grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten, AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief Thuiszorg (T)) de mediane rente voor de jaren 1990–2014 respectievelijk de jaren 1999–2014 getoond. Hierbij zijn de concerns in vijf groepen verdeeld naar grootte van de totale bedrijfsopbrengsten. Uit de figuren volgt dat er geen duidelijke relatie zichtbaar is tussen de grootte van de bedrijfsopbrengsten en het rentepercentage. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns. Voor de jaren 1990 tot en met 2014 als geheel, komt ditzelfde beeld naar voren.

4.5 Rente lang krediet naar looptijd van de lening

4.5.1 Rente en restschuld eind 2014 uit jaarrekeningen naar oorspronkelijke looptijd¹⁾

	Gemiddelde rente (ongewogen)	Mediane rente	Restschuld eind 2014	
	%	mln euro	% aandeel	
Oorspronkelijke looptijd in jaren				
GGZ				
minder dan 5	5,16	5,47	36	2
5 tot 10	3,27	3,14	11	1
10 tot 20	3,92	4,03	184	11
20 tot 30	3,82	3,80	527	32
30 tot 40	4,08	4,22	597	37
40 en meer	3,97	4,06	266	16
niet bekend	3,29	3,60	2	0
subtotaal	3,29	4,06	1 622	100
GHZ				
minder dan 5	3,29	4,00	13	1
5 tot 10	2,91	2,73	23	1
10 tot 20	3,91	4,00	461	20
20 tot 30	3,86	3,92	635	28
30 tot 40	3,82	3,90	845	37
40 en meer	4,03	4,09	336	15
niet bekend	3,27	2,62	3	0
subtotaal	4,08	4,15	2 302	100
VV				
minder dan 5	3,03	3,50	29	1
5 tot 10	3,27	3,32	92	2
10 tot 20	3,90	4,09	801	19
20 tot 30	4,34	4,39	1 247	29
30 tot 40	4,23	4,33	1 350	32
40 en meer	4,44	4,50	720	17
niet bekend	2,92	3,00	33	1
subtotaal	4,37	4,40	4 272	100
Totaal AWBZ (excl. TZ)				
minder dan 5	3,37	3,65	78	1
5 tot 10	3,20	3,15	126	2
10 tot 20	3,91	4,04	1 446	18
20 tot 30	4,13	4,20	2 409	29
30 tot 40	4,07	4,11	2 792	34
40 en meer	4,23	4,26	1 321	16
niet bekend	3,18	2,81	38	0
totaal	4,24	4,26	8 210	100

Bron: Jaarrekeningen 2014.

¹⁾ Uitzonderd leningen afgesloten voor 1990.

De gemiddelde rente van leningen met een looptijd van minder dan 5 jaar bedraagt 3,37 procent voor AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg), terwijl bij leningen met een looptijd

van 40 jaar of hoger de gemiddelde rente gelijk is aan 4,23 procent. Bij de sectoren GGZ, GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Hierbij kan worden opgemerkt dat de begindatum van de huidige rentevastperiode van de lening meer bepalend lijkt voor het gemiddelde rentepercentage, dan de totale looptijd van de lening. De begindatum van de huidige rentevastperiode wordt door de meeste zorginstellingen echter niet toegevoegd aan het overzicht langlopende leningen in de jaarrekening en daarom is het niet mogelijk om deze gegevens toe te voegen aan tabel 4.5.1.

4.6 Rente lang krediet naar solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit

Met behulp van een regressie-analyse is gekeken of er een duidelijk verband is tussen een aantal variabelen van het zorgconcern en de rentepercentages waarvoor leningen zijn afgesloten. Bij iedere analyse is per sector de determinatie-coëfficiënt (R^2) en de significantie bepaald. De R^2 is de determinatie-coëfficiënt en geeft het percentage verklaarde variantie weer. Een R^2 van 0,394 betekent dat 39,4 procent van de variantie in de rente wordt verklaard door de onderzochte variabele. Voor de significantie geldt dat wanneer de significantie onder de 0,05 blijft, verondersteld kan worden dat de uitkomst niet door toeval is ontstaan.

Regressie-analyses zijn uitgevoerd voor de volgende verklarende variabelen: solvabiliteit, weerstandsvermogen en rentabiliteit. Voor de meeste van de hiervoor genoemde variabelen, over 2014, geldt dat deze vooral voor de in de laatste jaren afgesloten leningen van invloed kunnen zijn. Daarom is de analyse uitgevoerd op alle in 2014 afgesloten leningen, omdat het effect naar verwachting daar het sterkst zal zijn. Maar ook zijn de analyses uitgevoerd op alle zowel in 2013 als 2014 afgesloten leningen. De *solvabiliteit* is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal. Het *weerstandsvermogen* is bepaald als het totaal eigen vermogen gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten. De *rentabiliteit* is bepaald als het bedrijfsresultaat gedeeld door de totale bedrijfsopbrengsten.

4.6.1 Regressie-analyse naar effect van variabele 2014 op werkelijke rente 2013 en 2014 uit jaarrekeningen 2014

Leningen afgesloten in

	2014			2013 en 2014		
	Aantal leningen	R^2	Significantie	Aantal leningen	R^2	Significantie
Solvabiliteit						
ZKH	90	0,000	NS	162	0,030	<0,05
GGZ	13	0,002	NS	27	0,115	NS
GHZ	32	0,002	NS	83	0,035	NS
VV	102	0,024	NS	183	0,013	NS
Weerstandsvermogen						
ZKH	90	0,001	NS	162	0,006	NS
GGZ	13	0,045	NS	27	0,079	NS
GHZ	32	0,011	NS	83	0,003	NS
VV	102	0,021	NS	183	0,006	NS
Rentabiliteit						
ZKH	90	0,000	NS	162	0,035	<0,05
GGZ	13	0,143	NS	27	0,036	NS
GHZ	32	0,022	NS	83	0,007	NS
VV	102	0,006	NS	183	0,019	NS

Bron: Jaarrekeningen 2014, CBS.

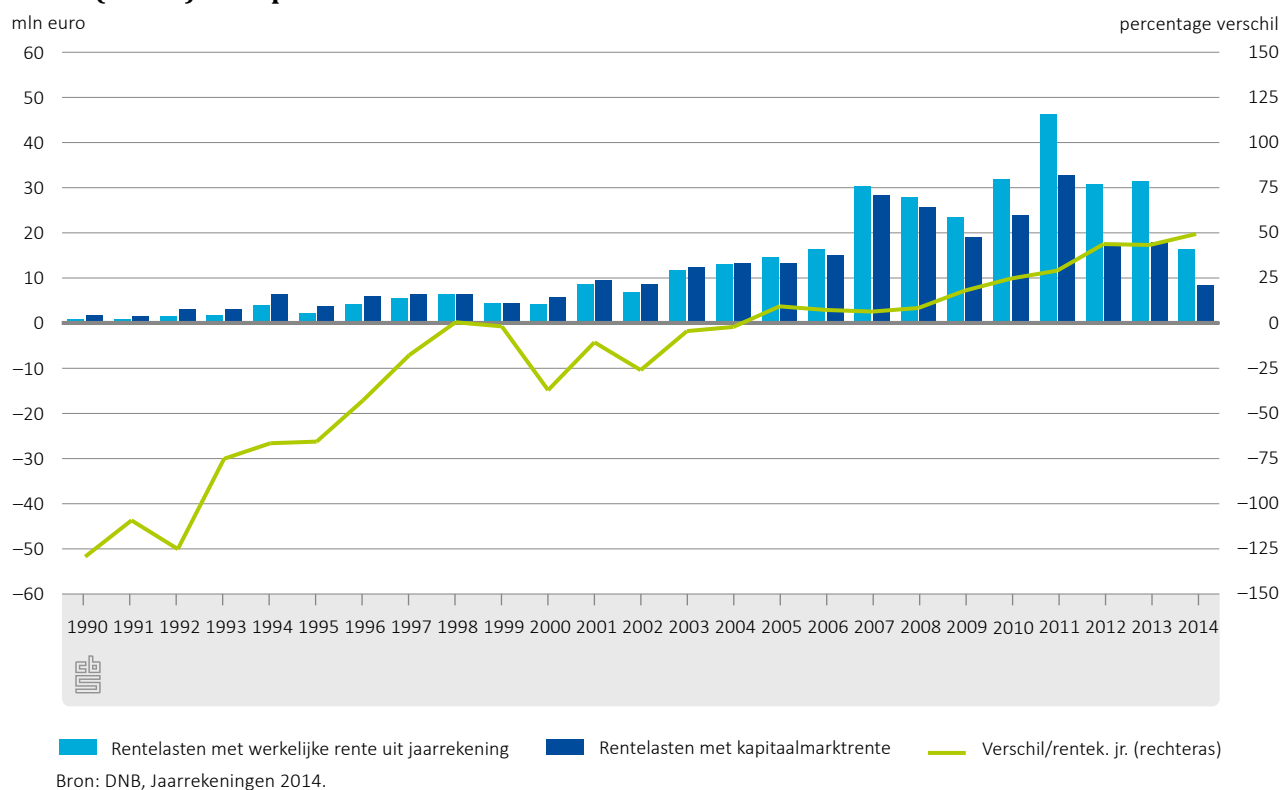
NS = Niet Significant.

Uit de resultaten van de analyse voor leningen afgesloten in 2014 afzonderlijk volgt dat bij geen van de sectoren een significant effect voor de variabelen op de rente wordt gevonden. Voor de analyse voor leningen afgesloten in zowel 2013 als 2014 is significantie zichtbaar bij ziekenhuizen voor solvabiliteit en rentabiliteit. Dat wil zeggen dat de significantie kleiner is dan 0,05. Bij geen van de sectoren is significantie zichtbaar voor het weerstandsvermogen.

4.7 Rentelasten lang krediet

4.7.1 Rentelasten lang krediet: werkelijke rente uit jaarrekeningen 2014 voor AWBZ-zorgconcerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Verschillende rentepercentages leiden bij gelijke restschulden tot verschillende rentelasten. Gekeken is naar de omvang van de rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente en op basis van de 'jongste tienjarige staatslening'. Hiervoor zijn de restschulden van alle beschikbare leningen vermenigvuldigd met beide rentepercentages. In figuur 4.7.1 zijn van de beschikbare leninggegevens uit de jaarrekeningen de rentelasten zichtbaar per jaar van afsluiting. De totaalbedragen in deze figuur betreffen *alleen* leningen waarvoor een restschuld eind 2014 en/of eind 2013 beschikbaar is. De totalen zijn niet opgehoogd tot het populatietotaal uit de statistiek Zorginstellingen van het CBS. Zie daarvoor tabel 8.11.

De getrokken lijn in figuur 4.7.1 geeft het procentuele verschil weer tussen berekende kosten op basis van de werkelijke rentepercentages uit de jaarrekeningen en op basis van de kapitaalmarktrente, ten opzichte van de berekende werkelijke rentelasten. Zoals ook uit de figuren van paragraaf 4.3 naar voren komt verschillen de werkelijke rentepercentages en die van de 'jongste tienjarige staatslening' veel van elkaar in de jaren voor 1997. In de jaren na 1997 zijn die verschillen veel kleiner. Dit resulteert ook in een verschil in rentelasten. Dat verschil is vóór 1997 procentueel gezien veel groter dan voor de

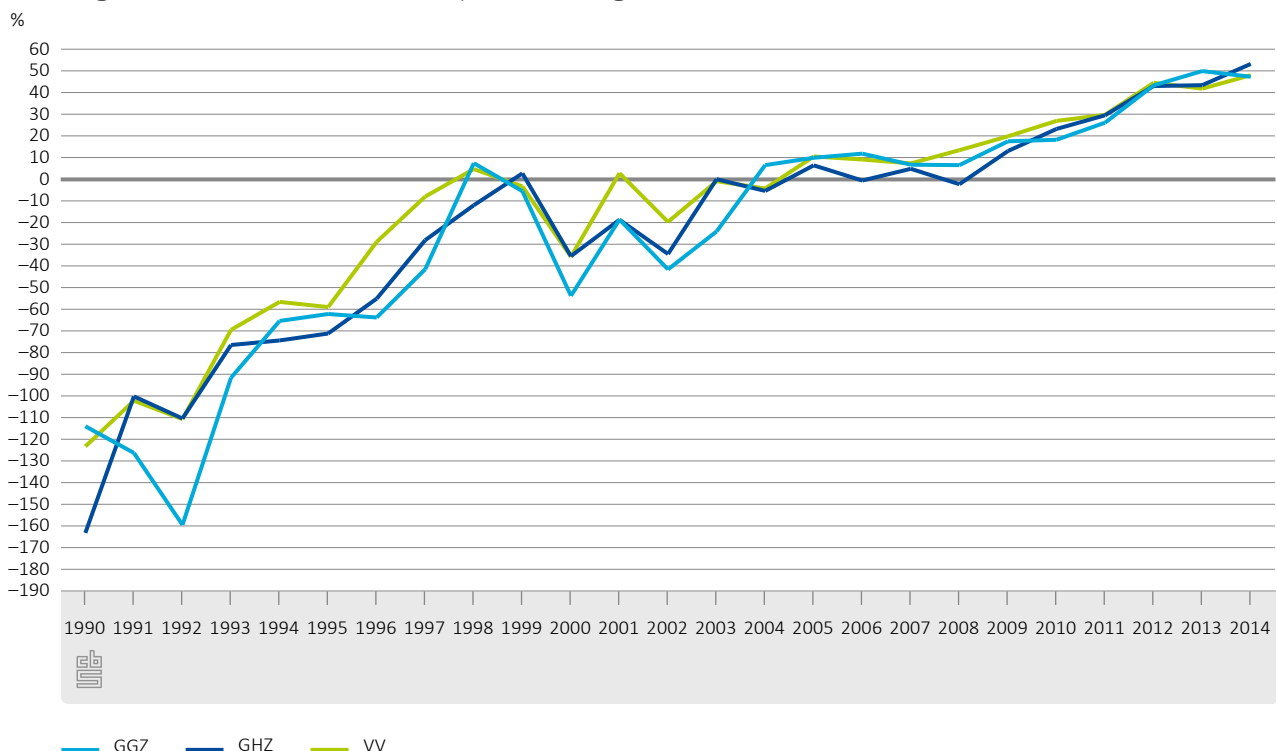
jaren na 1997 (met uitzondering van het jaar 2000). Vanaf 2007 loopt het verschil weer op. De daling van de totale rentekosten in 2009 is het gevolg van een lagere omvang van in 2009 afgesloten leningen uit de beschikbare jaarrekeningen. Deze daling is vooral zichtbaar bij de GGZ, maar ook bij de GHZ en VV. Vanaf 2009 tot 2011 stijgen de totale rentekosten weer ieder jaar ten opzichte van het voorgaande jaar.

Voor de jaren na 2011 is weer een daling van de omvang van afgesloten leningen zichtbaar. In 2012 neemt de omvang bij de GGZ echter sterk toe, maar daalt vervolgens zeer sterk in 2013 en 2014. Bij de GHZ en VV is in 2013 een stijging van de omvang van afgesloten leningen zichtbaar, maar deze daalt weer sterk in 2014.

In de jaren na 1997 tot 2014 varieert het procentuele verschil in rentekosten tussen -18 en 49 procent, waarbij de werkelijke rentelasten vanaf 2004 ieder jaar hoger zijn dan de rentelasten berekend met de kapitaalmarktrente.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2014 over de jaren 1990 tot en met 2014 zijn gelijk aan 344,5 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is hoger dan de berekende rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 293,7 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Sinds 2004 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Dit resulteert nu in totaal hogere werkelijke rentelasten over de afgelopen 25 jaar in vergelijking tot de rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente. Zie voor de berekende rentelasten per sector tabel 8.10.

4.7.2 Procentueel verschil berekende rentelasten (jaarrekening en jongste tienjarige staatslening) gedeeld door rentelasten uit jaarrekeningen, naar sector

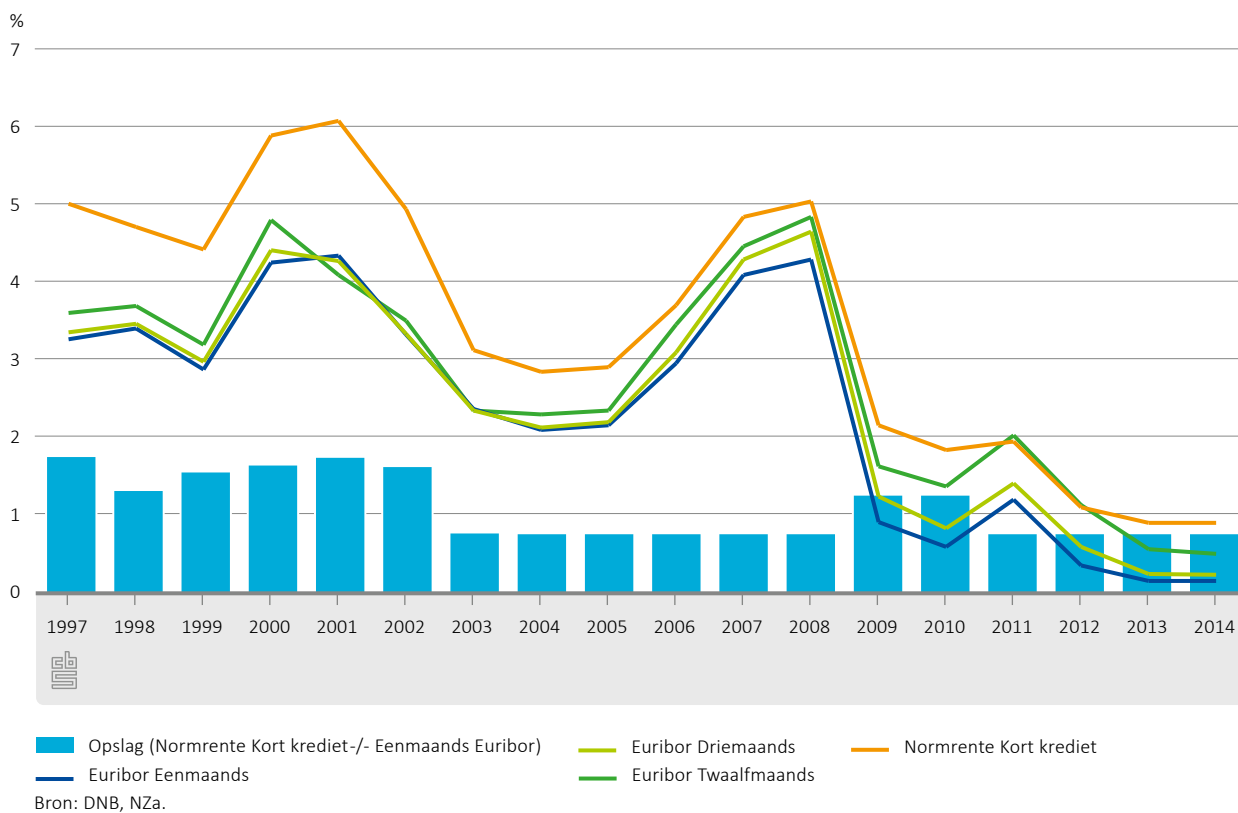

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014.

De in figuur 4.7.1 getoonde lijn met het procentuele verschil tussen de rentelasten voor alle AWBZ-concerns (in de steekproef), is in figuur 4.7.2 uitgesplitst naar sector.

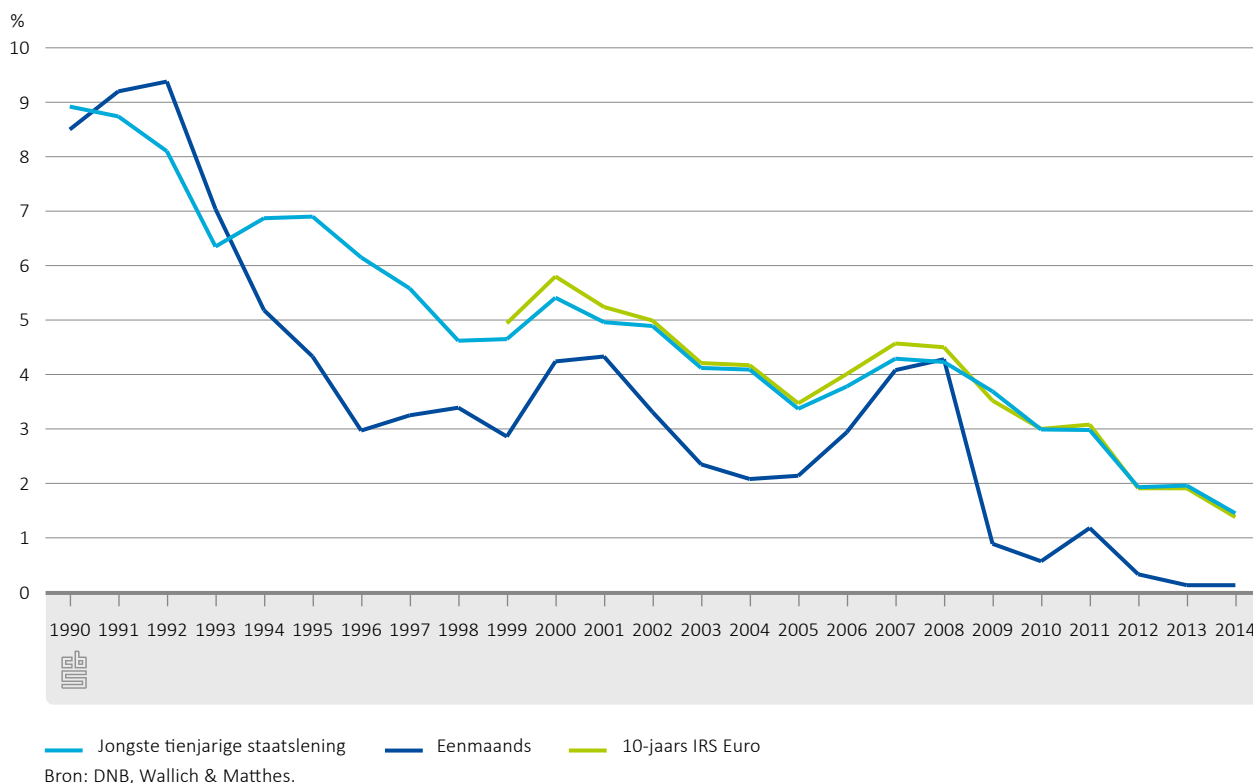
5. Kort krediet

5.1 Geldmarkttrente en normrente van de NZa voor kort krediet

De normrente van de NZa voor kort krediet wordt jaarlijks vastgesteld en gebruikt voor het berekenen van de aanvaardbare rentelasten van kort krediet. De normrente bestaat uit twee delen: de basisrente en een renteopslag. Met ingang van 2003 is de basisrente gelijk aan het jaargemiddelde van het Euribortarief voor 1 maand. Tot en met 2002 werd de basisrente door de NZa gebaseerd op het jaargemiddelde van de basisrente van de grote Nederlandse Handelsbanken. De renteopslag tot en met 2002 was 0,95% en van 2003 tot en met 2008 en 2011 tot en met 2014 is de renteopslag 0,75%. In 2009 en 2010 is de normrente met een extra opslag van 0,5% opgehoogd. Dit in verband met de kredietcrisis en de door kredietverschaffers gehanteerde liquiditeitstoelagen. (bron: NZa). Bij vrijwel alle rentevoeten is zichtbaar dat deze in 2011 voor één jaar zijn toegenomen, maar daarna verder dalen.

5.2 Rente Euribor (tot 1999 Aibor) Eenmaands, Jongste tienjarige staatslening en 10-jaars IRS Euro

Uit figuur 5.2 blijkt dat de korte-termijnrente in de meeste jaren lager ligt dan de lange termijnrente.

6. Conclusies

Op basis van de overzichten van langlopende leningen uit de representatieve steekproef van jaarrekeningen 2014 is de ontwikkeling in de afgelopen twintig jaar geschetst van de werkelijke rentepercentages en rentelasten. Verder is het verschil bekeken tussen de werkelijke rente en de kapitaalmarktrente. De AWBZ-concerns uit de steekproef hebben gezamenlijk 26,6 miljard euro aan totale bedrijfsopbrengsten en vertegenwoordigen 89% van de totale bedrijfsopbrengsten van alle AWBZ-concerns.

De rentepercentages waarvoor zorgconcerns langlopende leningen afsluiten verschillen sterk. De spreiding van de rente is sinds de introductie van de rentenormering in 1996 minder groot. Voor leningen afgesloten in 2014 was de rente behorende bij de 1^e decielgroep 1,08 procent en die bij de 9^e decielgroep 4,18 procent. Verder blijkt dat de jarenlange daling van de afgesloten mediane rente na 2007, na een lichte stijging in 2011, zich verder voortzet.

Vanaf 1997 is het verschil tussen de mediaan van de afgesloten rente en de kapitaalmarktrente gering. Voor de jaren na 2002 wordt de afstand tussen de afgesloten rentepercentages en de kapitaalmarktrente steeds iets groter. Hierbij liggen de afgesloten rentepercentages boven de kapitaalmarktrente.

Tussen afgesloten rentepercentages en sector is geen duidelijk verband zichtbaar. Ook is er geen duidelijke relatie met de grootteklasse van de totale bedrijfsopbrengsten. Wel is zichtbaar dat voor een aantal jaren de kleine zorgconcerns, met bedrijfsopbrengsten kleiner dan 25 miljoen euro, leningen met iets hogere rentes hebben afgesloten dan de overige zorgconcerns.

In de uitkomsten van dit onderzoek lijkt de looptijd in jaren van de lening niet direct van invloed op het gerealiseerde rentepercentage. De kapitaalmarktrente in een bepaald jaar lijkt van grotere invloed. De gemiddelde rente van leningen met een looptijd van minder dan 5 jaar bedraagt 3,37 procent voor AWBZ-zorgconcerns (excl. Thuiszorg), terwijl bij leningen met een looptijd van 40 jaar of hoger de gemiddelde rente gelijk is aan 4,23 procent. Bij de sectoren GGZ, GHZ en VV en de AWBZ als totaal stijgt veelal het rentepercentage mee met de lengte van de oorspronkelijke looptijd van de leningen.

Uit de regressie-analyse voor leningen afgesloten in 2014 afzonderlijk volgt dat voor zowel solvabiliteit, weerstandsvermogen als rentabiliteit er geen significant effect op de rente is. Voor de analyse voor leningen afgesloten in zowel 2013 als 2014 is significantie zichtbaar bij Ziekenhuizen voor solvabiliteit en rentabiliteit. Bij geen van de sectoren is significantie zichtbaar voor het weerstandsvermogen.

De niet opgehoogde rentelasten van langlopende leningen op basis van de werkelijke rente uit de jaarrekeningen 2014 over de jaren 1990 tot en met 2014 zijn gelijk aan 344,5 miljoen euro voor AWBZ-zorgconcerns (exclusief thuiszorginstellingen). Dat is hoger dan de berekende rentelasten op basis van de kapitaalmarktrente, ter grootte van 293,7 miljoen euro. In het eerste rapport op basis van jaarrekeningen 2007 lagen de totale werkelijke rentelasten nog onder de totale rentelasten op basis van kapitaalmarktrente. Sinds 2004 zijn de werkelijke rentelasten ieder jaar groter dan de rentelasten op basis van kapitaalmarktrente.

7. Begrippen en afkortingen

ABR – Algemeen bedrijfsregister van het CBS, gebaseerd op het Handelsregister van de Kamers van Koophandel.

Aflossingsverplichtingen langlopende leningen – Totaal leningen met oorspronkelijke looptijd van meer dan één jaar, en een resterende looptijd van minder dan één jaar.

Afschrijvingen – De waardevermindering van duurzame productiemiddelen, zoals machines, gebouwen, vervoermiddelen en software, als gevolg van normale slijtage en voorzienbare economische veroudering.

Aibor – Voorloper van Euribor. Aibor was tot 1 januari 1999 de rente waartegen een aantal banken elkaar afrekenden.

AWBZ – Algemene Wet Bijzondere Zorgkosten – Wettelijke sociale verzekering die tot doel heeft om de hele bevolking te verzekeren tegen het risico van bijzondere ziektekosten. Het gaat om zware geneeskundige risico's die niet via het ziekenfonds of de

normale ziektekostenverzekering verzekerd zijn. Ook voorzieningen van de preventieve gezondheidszorg vallen hieronder.

Crediteuren – Openstaande rekeningen voor geleverde producten of diensten die nog betaald moeten worden door de zorginstelling.

Euribor - Euro Interbank Offered Rate. Euribor is het rentetarief waartegen een groot aantal Europese banken elkaar leningen in euro's verstrekt. Binnen Euribor zijn er diverse rentetarieven, met verschillende looptijd. O.a. eenmaands, driemaands, twaalfmaands. (bron: HomeFinance.nl)

Financiële lasten – Rentelasten, de kosten van leningen, het verlies op deelnemingen en het verlies op beleggingen.

Financieringsoverschot – Schulden uit hoofde van financieringsoverschot. Het financieringsverschil is het geaccumuleerde verschil tussen het wettelijk vastgestelde jaarlijkse budget voor AWBZ- en Zvw-zorg en de daarop ontvangen vergoedingen. In het geval van een negatief financieringsverschil (oftewel meer ontvangen dan volgens het budget vastgesteld) is sprake van een schuld genaamd 'financieringsoverschot'.

GGZ - Geestelijke gezondheidszorg (inclusief verslavingszorg): Psychiatrische ziekenhuizen, Riagg's, RIBW's en geïntegreerde instellingen.

GHZ – Gehandicaptenzorg: dagverblijven en tehuizen.

Geldmarktrente – Rente op leningen/beleggingen met een relatief korte looptijd (1 tot 12 maanden).

IRS – Interest Rate Swap, een ruiltransactie die geschiedt op een (internationale) financiële markt, waarbij partijen de rentebetalingen gedurende de looptijd, of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggenomen, zodat bijvoorbeeld het koersrisico wordt uitgesloten en beide partijen kunnen profiteren van een comparatief voordeel dat een van de partijen geniet.

Jongste tienjarige staatslening - Volledige naam is 'kapitaalmarktrente van de jongste 10-jarige staatslening'. Dit is de gemiddelde kapitaalmarktrentevoet, afgemeten aan het rendement op de jongste tienjarige staatslening (bron: DNB).

Kapitaalmarkt - Onder de kapitaalmarkt wordt de markt verstaan waarop waardepapieren verhandeld worden met een looptijd van meer dan 1 jaar.

Kapitaalmarktrente - Lange rente.

Kapitaallasten – Som van de afschrijvingen, kosten van huur en lease van kapitaalgoederen en financiële lasten.

Kortlopende schulden - Verplichtingen die in het komende boekjaar moeten worden nagekomen (exclusief schulden uit hoofde van bekostiging).

Kortlopende schulden aan kredietinstellingen – Verplichtingen bij kredietinstellingen. Een kredietinstelling is een bedrijf met rechtspersoonlijkheid dat zich hoofdzakelijk bezig houdt

met financiële bemiddeling, dat wil zeggen het aantrekken, omzetten en uitzetten van financiële middelen.

Langlopende schulden – Verplichtingen die voor een periode langer dan een jaar zijn aangegaan en waarvan de omvang vaststaat.

Nominale rente - De marktrente, die wordt gevormd door de reële rente en het verdisconteerde inflatiepercentage.

Normrente – Door de NZa vergoede rente aan zorginstellingen.

Overige bedrijfslasten – Totale bedrijfslasten exclusief afschrijvingen en huur/lease kapitaalgoederen.

Reële rente - Rente gecorrigeerd voor de inflatie. (Reële rente = Nominale rente -/- inflatie).

SBI – StandaardBedrijfsIndeling - De SBI is gebaseerd op de indeling van de Europese Unie (Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté Européenne, afgekort: NACE) en op die van de Verenigde Naties (International Standard Industrial Classification of All Economic Activities, afgekort: ISIC). Deze indelingen worden ongeveer eens in de 15 jaar geactualiseerd. De structuur van de SBI bestaat uit vijf cijfers, waarbij de eerste vier cijfers, op een aantal uitzonderingen na, gelijk zijn aan de NACE. Op het niveau van de afdelingen, aangegeven door twee cijfers, stemmen SBI en NACE overeen met de ISIC.

Schulden uit hoofde van bekostiging

Schulden uit hoofde van financieringsoverschot, transitierегeling medisch specialistische zorg, honorariumplafond en macrobeheersinstrument.

Het financieringsverschil is het geaccumuleerde verschil tussen het wettelijk vastgestelde jaarlijkse budget voor AWBZ- en Zvw-zorg en de daarop ontvangen vergoedingen. In het geval van een negatief financieringsverschil (oftewel meer ontvangen dan volgens het budget vastgesteld) is sprake van een schuld genaamd ‘financieringsoverschot’.

De schulden uit hoofde van de transitierегeling medisch specialistische zorg betreft het verschil tussen de gerealiseerde omzet uit prestatiebekostiging en de omzet die behaald zou zijn onder de oude bekostigingssystematiek.

Schulden uit hoofde van honorariumplafond. Voor de niet in loondienst werkzame medisch specialisten is m.i.v. 1 januari 2012 per ziekenhuis een zogenaamd honorariumplafond van kracht. Dit plafond stelt een maximum aan de door de vrijgevestigde medisch specialisten te ontvangen honoraria. Een eventuele overschrijding van dit plafond dient het ziekenhuis in te houden op de doorbetalingen aan de vrijgevestigde medisch specialisten en deze overmaat op beschikking van de NZa af te dragen aan het Zorgverzekeringsfonds.

Schulden uit hoofde van macrobeheersinstrument. Het macrobeheersinstrument wordt door de minister van VWS ingezet om overschrijdingen van het macrokader zorg terug te vorderen bij instellingen voor medisch specialistische zorg.

T –Thuiszorg. Onderdeel van SBI ‘Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT).

Totale bedrijfsopbrengsten - De opbrengsten uit de eigenlijke bedrijfsvoering, i.c. de verkopen van goederen en diensten, alsmede de waarde van voorraadmutaties, geactiveerde productie voor het eigen bedrijf, subsidies en schadeuitkeringen.

Totale bedrijfslasten – De kosten die zijn gemaakt om de bedrijfsopbrengsten te realiseren, te weten de inkoopwaarde van de omzet, de arbeidskosten, de afschrijvingen op vaste activa en de zogenaamde overige bedrijfskosten.

Voorzieningen – Onderdeel van het vreemd vermogen waarvan de omvang of het moment van afwikkeling onzeker is. Bijvoorbeeld onderhoudsvorzieningen.

V&V - Verpleging en Verzorging. Onderdeel van SBI 'Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT)'.
 V&V - Verpleging en Verzorging. Onderdeel van SBI 'Verpleging, Verzorging en Thuiszorg (VVT)'.

Werkelijke rente - De rente die zorginstellingen werkelijk hebben betaald. Dit in tegenstelling tot de normrente.

ZKH – Ziekenhuizen - Academische, algemene en categorale ziekenhuizen en revalidatie-instellingen.

Zvw – Zorgverzekeringswet - Wet die een verplichte basisverzekering regelt voor kortdurende, op genezing gerichte zorg voor iedereen die rechtmatig in Nederland woont of hier loon- of inkomstenbelasting betaalt. Deze wet is op 1 januari 2006 in werking getreden en vervangt o.a. de Ziekenfondswet (ZFW).

8. Tabellenset

Tabellen bij hoofdstuk 3

8.1 Opbouw totaal balans passiva per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
mln euro										
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	6 436	7 135	1 518	1 599	2 564	2 811	4 310	4 843	396	297
Langlopende schulden	10 632	10 674	1 851	1 809	2 446	2 368	5 840	5 753	98	55
Kortlopende schulden (incl. schulden uit hoofde van bekostiging)	8 509	7 900	1 739	1 506	1 524	1 499	3 233	3 096	397	246
Kortlopende schulden	8 064	7 463	1 636	1 434	1 495	1 475	3 139	2 992	387	236
Schulden uit hoofde van bekostiging	446	437	103	72	29	23	94	104	10	10
Totaal passiva	25 577	25 709	5 108	4 914	6 534	6 678	13 383	13 692	892	598
% aandeel										
Eigen vermogen (incl. voorzieningen)	25	28	30	33	39	42	32	35	44	50
Langlopende schulden	42	42	36	37	37	35	44	42	11	9
Kortlopende schulden (incl. schulden uit hoofde van bekostiging)	33	31	34	31	23	22	24	23	45	41
Kortlopende schulden	32	29	32	29	23	22	23	22	43	39
Schulden uit hoofde van bekostiging	2	2	2	1	0	0	1	1	1	2
Totaal passiva	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.2 Opbouw kort- en langlopende schulden per sector

	ZKH		GGZ		GHZ		VV		T	
	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014	2013	2014
	mln euro									
Langlopende schulden	10 632	10 674	1 851	1 809	2 446	2 368	5 840	5 753	98	55
Aflossingsverpl. langlopende leningen	786	844	122	114	163	165	383	374	15	5
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	1 306	771	528	366	89	41	274	45	17	1
Crediteuren	1 059	974	156	121	201	186	452	554	55	35
Overige kortlopende schulden	4 912	6 155	830	1 019	1 041	1 271	2 030	2 497	299	195
Totaal schulden	18 694	19 418	3 487	3 429	3 940	4 032	8 979	9 223	485	291
	% aandeel									
Langlopende schulden	57	55	53	53	62	59	65	62	20	19
Aflossingsverpl. langlopende leningen	4	4	3	3	4	4	4	4	3	2
Kortlopende schulden aan kredietinstellingen	7	4	15	11	2	1	3	0	4	0
Crediteuren	6	5	4	4	5	5	5	6	11	12
Overige kortlopende schulden	26	32	24	30	26	32	23	27	62	67
Totaal schulden	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Bron: CBS.

8.3 Representativiteit onderzoek, naar sector en grootteklasse van totale bedrijfsopbrengsten, 2014

	Aantal zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal
				mln euro	mln euro		mln euro	mln euro	
ZKH	aantal		mln euro						
tot 25 mln	1	5	6	16	70	86	1	74	74
25 tot 50 mln	7	3	10	267	136	403	156	32	189
50 tot 100 mln	12	3	15	991	201	1 192	374	101	474
100 tot 150 mln	17	1	18	2 130	132	2 262	780	45	826
150 mln en meer	42	12	54	15 991	4 431	20 422	8 146	1 809	9 955
subtotaal	79	24	103	19 395	4 970	24 364	9 457	2 061	11 518
GGZ									
tot 25 mln	6	62	68	71	287	357	9	14	23
25 tot 50 mln	12	8	20	427	293	720	178	45	224
50 tot 100 mln	13	2	15	921	118	1 039	271	13	284
100 tot 150 mln	6	2	8	776	247	1 023	321	88	409
150 mln en meer	11	0	11	2 564	0	2 564	984	0	984
onbekend	0	6	6						
subtotaal	48	80	128	4 759	944	5 703	1 762	161	1 923
GHZ									
tot 25 mln	27	60	87	238	197	435	80	18	98
25 tot 50 mln	16	2	18	614	76	689	133	0	133
50 tot 100 mln	24	2	26	1 660	149	1 809	563	72	635
100 tot 150 mln	12	2	14	1 475	213	1 688	415	8	423
150 mln en meer	14	0	14	3 874	0	3 874	1 244	0	1 244
onbekend	0	4	4						
subtotaal	93	70	163	7 860	635	8 496	2 435	98	2 533

8.3 Representativiteit onderzoek, naar sector en grootteklasse van totale bedrijfsopbrengsten, 2014 (slot)

	Aantal zorgconcerns		Totaal bedrijfsopbrengsten			Totaal eindstand (restschuld) langlopende leningen			
	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal	Lening-gegevens uit Jaarrekening beschikbaar	Geen lening-gegevens beschikbaar	Totaal
	aantal		mln euro						
VV									
tot 25 mln	101	58	159	1 083	546	1 629	709	65	774
25 tot 50 mln	49	6	55	1 799	192	1 991	902	81	983
50 tot 100 mln	42	5	47	2 823	323	3 146	1 308	51	1 359
100 tot 150 mln	26	2	28	3 154	270	3 424	1 375	28	1 404
150 mln en meer	20	1	21	5 143	275	5 418	1 607	0	1 607
onbekend	0	3	3						
subtotaal	238	75	313	14 001	1 606	15 607	5 902	225	6 127
T									
tot 25 mln	4	118	122	23	344	367	3	4	7
25 tot 50 mln	1	6	7	50	210	259	2	2	4
50 tot 100 mln	4	3	7	279	211	490	19	0	19
100 tot 150 mln	3	0	3	363	0	363	29	0	29
150 mln en meer	0	0	0	0	0	0	0	0	0
onbekend	0	13	13						
subtotaal	12	140	152	714	765	1 479	54	6	60
Totaal AWBZ (excl. ZKH en T)									
tot 25 mln	134	180	314	1 392	1 030	2 422	798	97	895
25 tot 50 mln	77	16	93	2 840	561	3 400	1 214	126	1 340
50 tot 100 mln	79	9	88	5 404	590	5 994	2 142	136	2 278
100 tot 150 mln	44	6	50	5 404	730	6 134	2 111	124	2 236
150 mln en meer	45	1	46	11 581	275	11 856	3 834	0	3 834
onbekend	0	13	13						
subtotaal	379	225	604	26 621	3 185	29 806	10 099	484	10 583
Totaal (incl. ZKH en T)									
tot 25 mln	139	303	442	1 430	1 444	2 874	801	175	976
25 tot 50 mln	85	25	110	3 156	906	4 062	1 372	161	1 533
50 tot 100 mln	95	15	110	6 674	1 001	7 675	2 535	237	2 771
100 tot 150 mln	64	7	71	7 897	862	8 759	2 921	170	3 090
150 mln en meer	87	13	100	27 573	4 705	32 278	11 981	1 809	13 790
onbekend	0	26	26						
Totaal	470	389	859	46 730	8 919	55 649	19 610	2 551	22 160

Bron: Jaarrekeningen 2014, CBS.

Tabellen bij hoofdstuk 4

8.4 Spreiding van rente uit jaarrekeningen 2014, AWBZ-zorgconcerns (excl. T)

	Gemiddelde (Ongewogen)	1e deciel	2e deciel	Mediaan (5e deciel)	8e deciel	9e deciel	Maximum (10e deciel)	Interdeciel ¹⁾
	%							
1990	3,89	3,00	3,15	3,70	4,65	5,10	6,35	2,10
1991	4,31	3,25	3,55	3,97	5,10	5,60	8,75	2,35
1992	3,57	2,55	2,80	3,41	4,48	4,81	5,65	2,26
1993	3,80	2,12	2,36	3,58	4,96	5,72	7,63	3,60
1994	4,06	2,11	3,01	4,16	4,57	5,70	7,90	3,59
1995	4,48	3,35	3,50	3,88	5,45	7,13	8,50	3,78
1996	4,66	3,52	3,81	4,25	6,50	6,93	8,00	3,41
1997	5,01	3,80	4,24	4,82	6,12	6,42	8,50	2,62
1998	4,81	3,35	4,15	4,96	5,73	6,06	7,15	2,71
1999	4,59	3,20	3,70	4,73	5,38	5,68	7,50	2,48
2000	4,29	2,80	3,19	4,08	5,75	6,20	7,00	3,40
2001	4,52	3,20	3,70	4,51	5,50	5,80	7,20	2,60
2002	3,87	2,36	2,80	3,65	5,22	5,51	7,00	3,15
2003	3,86	2,17	2,73	4,17	4,77	5,06	6,20	2,89
2004	3,92	2,42	3,55	4,12	4,50	4,78	5,82	2,36
2005	3,73	3,15	3,36	3,72	4,10	4,50	6,91	1,35
2006	4,07	3,46	3,67	4,11	4,50	4,70	6,45	1,24
2007	4,55	4,02	4,42	4,72	4,97	5,15	6,00	1,13
2008	4,52	3,06	4,11	4,69	5,09	5,36	7,26	2,30
2009	4,27	2,94	3,60	4,51	4,97	5,20	7,28	2,26
2010	3,88	2,75	3,15	3,88	4,70	4,93	6,50	2,18
2011	4,08	2,87	3,31	4,01	4,91	5,36	6,20	2,49
2012	3,51	2,11	2,74	3,40	4,32	4,90	9,10	2,79
2013	3,25	1,72	2,33	3,24	4,13	4,85	7,88	3,13
2014	2,65	1,08	1,67	2,65	3,85	4,18	6,23	3,10
1990–2014	4,06	2,54	3,15	4,13	4,92	5,36	9,10	2,82
2005–2014	3,89	2,40	3,08	4,01	4,77	5,05	9,10	2,65
2010–2014	3,53	1,87	2,65	3,60	4,53	4,98	9,10	3,11

Bron: Jaarrekeningen 2014.

¹⁾ Interdeciel= verschil tussen 1e en 9e deciel.

8.5 Kapitaalmarktrente: korte, middellange, jongste tienjarige staatslening en 10 jaar Euro Interest Rate Swap (IRS)

	Kort (3-5 jaar)	Middellang (5-8 jaar)	Jongste tienjarige	IRS 10 jaar Euro
	%			
1990	9,05	8,99	8,92	
1991	8,91	8,79	8,74	
1992	8,22	8,12	8,10	
1993	6,01	6,21	6,35	
1994	6,31	6,66	6,87	
1995	5,97	6,48	6,90	
1996	4,84	5,63	6,15	
1997	4,58	5,15	5,58	
1998	4,16	4,41	4,62	
1999	3,89	4,32	4,65	4,94
2000	5,11	5,30	5,41	5,80
2001	4,44	4,70	4,96	5,24
2002	4,23	4,60	4,89	4,99
2003	3,15	3,64	4,12	4,21
2004			4,09	4,17
2005			3,37	3,47
2006			3,78	4,01
2007			4,29	4,57
2008			4,23	4,50
2009			3,69	3,52
2010			2,99	3,00
2011			2,98	3,08
2012			1,93	1,91
2013			1,96	1,91
2014			1,45	1,38

Bron: DNB, Wallich & Matthes.

8.6 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2014 naar sector en kapitaalmarktrente

	Gemiddelde (ongewogen) rente						Totaal aantal leningen							
	Jongste tienjarige staats lening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	
														%
													aantal	
1990	8,92	3,32	.	4,38	3,26	3,92	3,89	5	0	5	5	23	33	
1991	8,74	4,01	.	4,10	4,31	4,40	4,31	7	0	6	12	14	32	
1992	8,10	3,89	.	3,20	3,43	3,93	3,57	7	0	10	11	15	36	
1993	6,35	2,94	4,29	2,94	3,50	4,30	3,80	9	2	13	15	31	59	
1994	6,87	4,10	.	4,49	3,76	4,27	4,06	28	0	14	56	51	121	
1995	6,90	3,78	4,00	4,78	3,88	4,92	4,48	18	1	9	24	26	59	
1996	6,15	4,59	.	3,60	4,15	5,25	4,66	21	0	7	44	50	101	
1997	5,58	5,20	.	4,22	4,58	5,44	5,01	15	0	15	40	66	121	
1998	4,62	4,79	5,59	5,23	4,48	4,87	4,81	28	1	16	33	74	123	
1999	4,65	4,11	5,30	3,90	4,71	4,64	4,59	30	4	9	25	72	106	
2000	5,41	4,25	5,35	3,65	3,94	4,58	4,29	13	1	12	20	52	84	
2001	4,96	4,10	.	4,25	4,14	4,96	4,52	56	0	19	44	51	114	
2002	4,89	4,25	.	3,52	3,36	4,18	3,87	46	0	15	32	70	117	
2003	4,12	3,52	4,72	3,40	3,85	4,02	3,86	77	4	34	56	105	195	
2004	4,09	3,73	4,29	4,23	3,68	4,04	3,92	103	1	20	74	104	198	
2005	3,37	3,48	5,67	3,73	3,66	3,76	3,73	93	1	25	49	114	188	
2006	3,78	4,05	.	4,33	3,97	4,06	4,07	94	0	24	53	109	186	
2007	4,29	4,64	5,40	4,53	4,54	4,56	4,55	64	7	26	59	111	196	
2008	4,23	4,68	4,89	4,59	4,20	4,62	4,52	61	2	38	42	98	178	
2009	3,69	4,35	4,75	4,50	4,21	4,24	4,27	68	3	22	29	95	146	
2010	2,99	3,95	4,33	3,83	3,77	3,93	3,88	84	3	23	40	111	174	
2011	2,98	3,97	5,73	4,09	3,95	4,15	4,08	80	3	27	68	113	208	
2012	1,93	3,62	5,63	3,45	3,52	3,53	3,51	63	9	42	38	97	177	
2013	1,96	3,60	6,20	3,25	3,21	3,28	3,25	72	2	14	51	80	145	
2014	1,45	3,21	2,82	2,22	2,75	2,68	2,65	90	2	13	32	102	147	
1990–2014	4,80	3,94	5,09	3,96	4,11	4,17	4,06	1 232	46	458	952	1 834	3 244	
2005–2014	3,07	3,91	5,20	3,96	3,82	3,90	3,89	769	32	254	461	1 030	1 745	
2010–2014	2,26	3,66	5,21	3,51	3,51	3,55	3,53	389	19	119	229	503	851	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014.

8.6 Gemiddelde gewogen rente uit jaarrekeningen 2014 naar sector en kapitaalmarktrente (slot)

Gemiddelde rente (gewogen naar restschuld)

	Jongste tienjarige staatslening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH, GGZ en T)
	%						
1990	8,92	3,31		4,18	3,40	4,02	3,87
1991	8,74	3,84		3,87	4,36	4,33	4,34
1992	8,10	3,51		3,06	3,88	3,77	3,80
1993	6,35	3,22	4,88	3,32	3,65	3,71	3,69
1994	6,87	5,18		4,14	3,83	4,27	4,02
1995	6,90	3,55	4,00	4,29	4,02	4,35	4,13
1996	6,15	4,91		3,74	3,91	4,76	4,37
1997	5,58	4,79		3,91	4,30	5,16	4,89
1998	4,62	4,83	5,59	4,99	4,11	4,85	4,60
1999	4,65	4,06	5,25	4,41	4,79	4,49	4,57
2000	5,41	4,39	5,35	3,51	3,98	3,95	3,96
2001	4,96	4,08		4,18	4,17	5,11	4,66
2002	4,89	4,17		3,43	3,65	4,07	3,94
2003	4,12	3,97	5,65	3,31	4,15	4,10	4,12
2004	4,09	3,78		4,33	3,58	3,79	3,73
2005	3,37	3,54	5,67	3,71	3,60	3,76	3,71
2006	3,78	4,04		4,29	3,77	4,16	4,04
2007	4,29	4,55	4,17	4,60	4,50	4,64	4,59
2008	4,23	5,24	4,67	4,53	4,18	4,87	4,66
2009	3,69	4,72	4,37	4,59	4,25	4,69	4,56
2010	2,99	3,95	3,08	3,65	3,85	4,12	4,03
2011	2,98	4,39	3,82	4,05	4,23	4,28	4,26
2012	1,93	4,07	5,16	3,41	3,45	3,49	3,48
2013	1,96	4,07	3,91	3,93	3,40	3,38	3,39
2014	1,45	3,37	2,98	2,66	2,99	2,69	2,78
1990–2014	4,84	4,16	4,28	3,92	3,86	4,01	3,96
2005–2014	3,07	4,19	3,73	3,94	3,83	3,94	3,90
2010–2014	2,26	4,01	3,23	3,54	3,69	3,64	3,65

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014.

8.7 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 naar sector en kapitaalmarktrente

	Mediane rente						Totaal aantal leningen						
	Jongste tienjarige staats lening	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)	ZKH	T	GGZ	GHZ	VV	Tot AWBZ (excl. ZKH en T)
%	aantal												
1990	8,92	3,55	.	4,33	3,15	3,75	3,70	5	-	5	5	23	33
1991	8,74	3,89	.	3,76	4,28	3,96	3,97	7	-	6	12	14	32
1992	8,10	2,98	.	2,82	3,09	3,99	3,41	7	-	10	11	15	36
1993	6,35	2,43	4,29	2,80	3,89	3,93	3,58	9	2	13	15	31	59
1994	6,87	4,06	.	4,39	3,99	4,19	4,16	28	-	14	56	51	121
1995	6,90	3,59	4,00	4,14	3,83	4,01	3,88	18	1	9	24	26	59
1996	6,15	4,13	.	3,73	4,10	4,65	4,25	21	-	7	44	50	101
1997	5,58	4,85	.	4,32	4,59	5,79	4,82	15	-	15	40	66	121
1998	4,62	4,83	5,59	5,52	4,60	5,02	4,96	28	1	16	33	74	123
1999	4,65	4,59	5,32	3,70	4,81	4,76	4,73	30	4	9	25	72	106
2000	5,41	4,25	5,35	3,19	3,88	4,51	4,07	13	1	12	20	52	84
2001	4,96	4,06	.	4,10	4,02	5,17	4,51	56	-	19	44	51	114
2002	4,89	4,44	.	3,60	3,08	4,23	3,65	46	-	15	32	70	117
2003	4,12	3,83	5,47	3,58	4,02	4,35	4,17	77	4	34	56	105	195
2004	4,09	4,05	4,29	4,21	4,00	4,23	4,12	103	1	20	74	104	198
2005	3,37	3,50	5,67	3,76	3,67	3,75	3,72	93	1	25	49	114	188
2006	3,78	4,06	.	4,35	4,07	4,11	4,11	94	-	24	53	109	186
2007	4,29	4,61	4,79	4,76	4,67	4,74	4,72	64	7	26	59	111	196
2008	4,23	4,80	4,89	4,68	4,56	4,75	4,69	61	2	38	42	98	178
2009	3,69	4,50	5,00	4,69	4,31	4,57	4,51	68	3	22	29	95	146
2010	2,99	3,73	4,00	3,61	3,77	3,96	3,88	84	3	23	40	111	174
2011	2,98	3,87	5,94	3,86	3,91	4,34	4,01	80	3	27	68	113	208
2012	1,93	3,54	4,60	3,26	3,28	3,65	3,40	63	9	42	38	97	177
2013	1,96	3,45	6,20	2,89	3,33	3,25	3,24	72	2	14	51	80	145
2014	1,45	3,26	2,82	1,93	2,51	2,75	2,65	90	2	13	32	102	147
1990-2014	4,80	4,01	4,84	4,06	4,00	4,25	4,13	1 232	46	458	952	1 834	3 244
2005-2014	3,07	3,93	4,70	4,08	3,91	4,04	4,01	769	32	254	461	1 030	1 745
2010-2014	2,26	3,60	4,60	3,51	3,50	3,65	3,60	389	19	119	229	503	851

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014.

8.8 Gemiddelde (ongewogen) rente uit jaarrekeningen 2014 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Gemiddeld (ongewogen) rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten							
	Jongste tienjarige staatslening	tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 tot 150 mln	150 mln en meer	
	%						
1990	8,92	3,47	4,34	3,48	3,90	4,05	
1991	8,74	4,10	3,34	4,22	4,21	4,63	
1992	8,10	3,40	4,33	3,60	3,99	3,21	
1993	6,35	3,41	2,27	3,41	4,27	3,95	
1994	6,87	4,41	4,52	3,62	4,22	3,97	
1995	6,90	4,81	4,11	5,00	4,36	4,37	
1996	6,15	3,67	5,04	5,05	4,65	4,37	
1997	5,58	6,09	5,15	4,89	4,73	4,95	
1998	4,62	4,82	5,11	4,50	4,87	4,84	
1999	4,65	4,17	5,02	4,37	4,62	4,62	
2000	5,41	5,15	3,99	4,11	4,23	4,00	
2001	4,96	5,07	4,53	4,60	4,72	4,17	
2002	4,89	4,32	4,19	3,83	3,81	3,55	
2003	4,12	4,75	3,96	3,61	3,96	3,75	
2004	4,09	4,49	3,90	3,75	3,86	3,94	
2005	3,37	3,98	3,79	3,60	3,90	3,55	
2006	3,78	4,24	4,01	4,25	3,87	3,93	
2007	4,29	4,79	4,55	4,57	4,36	4,53	
2008	4,23	4,69	4,36	4,52	4,82	4,36	
2009	3,69	4,69	4,13	4,13	4,51	4,06	
2010	2,99	4,27	4,16	3,75	3,90	3,69	
2011	2,98	4,31	4,48	3,71	4,10	4,19	
2012	1,93	4,10	3,34	3,28	3,72	3,34	
2013	1,96	3,40	3,56	2,94	3,21	3,26	
2014	1,45	3,09	2,76	2,42	2,52	2,65	
1990–2014	4,80	4,39	4,16	3,92	4,09	3,97	
2005–2014	3,07	4,21	3,95	3,73	3,93	3,80	
2010–2014	2,26	3,80	3,71	3,31	3,62	3,48	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014, CBS.

8.9 Mediane rente uit jaarrekeningen 2014 naar grootteklasse bedrijfsopbrengsten, AWBZ-concerns (excl. T) en kapitaalmarktrente

Mediane rente naar grootteklasse totaal bedrijfsopbrengsten							
	Jongste tienjarige staatslening						
		tot 25 mln	25 tot 50 mln	50 tot 100 mln	100 tot 150 mln	150 mln en meer	
%							
1990	8,92	3,75	4,17	3,40	3,50	3,82	
1991	8,74	4,10	3,34	4,12	3,70	4,75	
1992	8,10	3,40	4,33	3,15	3,99	2,83	
1993	6,35	3,48	2,27	3,40	4,35	3,24	
1994	6,87	4,03	4,26	3,82	4,19	4,20	
1995	6,90	3,99	3,80	4,05	3,63	3,95	
1996	6,15	4,18	4,31	4,30	4,37	4,20	
1997	5,58	6,14	4,90	4,90	4,63	4,70	
1998	4,62	4,99	5,27	4,70	5,10	4,65	
1999	4,65	4,32	4,95	4,59	4,68	4,98	
2000	5,41	5,20	4,05	3,86	4,45	4,02	
2001	4,96	5,02	4,95	4,86	4,75	3,96	
2002	4,89	4,94	4,67	3,40	3,65	3,30	
2003	4,12	4,74	4,13	3,76	4,31	4,09	
2004	4,09	4,63	4,18	3,99	4,07	4,14	
2005	3,37	4,04	3,83	3,57	3,88	3,50	
2006	3,78	4,11	4,16	4,23	4,06	4,10	
2007	4,29	4,89	4,71	4,76	4,76	4,66	
2008	4,23	4,69	4,63	4,85	4,64	4,66	
2009	3,69	4,70	4,19	4,47	4,67	4,46	
2010	2,99	4,35	4,00	3,75	3,90	3,69	
2011	2,98	4,65	4,55	3,81	3,94	4,29	
2012	1,93	4,00	3,17	2,98	3,65	3,22	
2013	1,96	3,47	3,18	2,90	3,26	3,25	
2014	1,45	3,20	2,93	2,09	1,85	2,24	
1990–2014	4,80	4,47	4,18	3,96	4,16	4,10	
2005–2014	3,07	4,31	3,99	3,85	4,03	3,98	
2010–2014	2,26	3,88	3,59	3,36	3,65	3,70	

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014, CBS.

8.10 Rentelasten naar sector (rente uit jaarrekening en kapitaalmarktrente) (onopgehoogd, alleen op basis van beschikbare detailinformatie leningen)¹⁾

	Restschuld eind 2014			Rentepercentage			Rentelasten						
	GGZ	GHZ	VV	Gemiddelde uit jaarrekening			Jongste tienjarige staatslening	Jaarrekening			Kapitaalmarktrente		
				GGZ	GHZ	VV		GGZ	GHZ	VV	GGZ	GHZ	VV
mln euro	%			mln euro									
1990	2	4	13	4,38	3,26	3,92	8,92	0,1	0,1	0,5	0,2	0,4	1,2
1991	6	4	7	4,11	4,31	4,40	8,74	0,2	0,2	0,3	0,5	0,4	0,7
1992	12	7	15	3,20	3,43	3,93	8,10	0,4	0,3	0,7	1,0	0,6	1,4
1993	9	8	26	2,94	3,44	4,29	6,35	0,3	0,3	1,1	0,6	0,5	1,8
1994	13	30	22	4,49	3,76	4,21	6,87	0,6	1,8	1,4	1,0	3,2	2,2
1995	10	25	13	4,78	3,88	4,92	6,90	0,5	1,1	0,7	0,8	1,9	1,1
1996	9	35	42	3,60	4,15	5,25	6,15	0,4	1,7	2,1	0,7	2,6	2,7
1997	18	27	59	4,22	4,58	5,44	5,58	0,7	1,3	3,3	1,1	1,7	3,5
1998	10	40	82	5,23	4,47	4,87	4,62	0,5	1,7	4,1	0,5	1,9	3,9
1999	5	23	60	3,90	4,71	4,66	4,65	0,2	1,2	2,9	0,3	1,1	3,0
2000	9	27	64	3,65	3,94	4,58	5,41	0,3	1,1	2,8	0,5	1,5	3,7
2001	72	54	60	4,25	4,14	4,96	4,96	3,1	2,3	3,2	3,7	2,7	3,2
2002	22	44	102	3,52	3,36	4,16	4,89	0,9	1,7	4,3	1,2	2,3	5,2
2003	54	71	159	3,40	3,84	4,01	4,12	1,9	3,1	6,8	2,3	3,1	6,9
2004	49	48	122	4,23	3,68	4,04	4,09	3,0	3,6	6,3	2,8	3,8	6,6
2005	51	101	216	3,73	3,66	3,76	3,37	2,2	3,8	8,6	2,0	3,5	7,7
2006	67	103	215	4,33	3,97	4,06	3,78	3,0	3,9	9,4	2,6	3,9	8,5
2007	156	180	292	4,53	4,54	4,56	4,29	7,5	8,5	14,4	7,0	8,1	13,3
2008	191	120	274	4,59	4,20	4,62	4,23	9,0	5,0	13,9	8,4	5,2	12,1
2009	105	98	254	4,50	4,21	4,24	3,69	5,5	4,3	13,5	4,6	3,8	10,8
2010	136	192	450	3,83	3,77	3,93	2,99	5,2	7,1	19,5	4,2	5,5	14,2
2011	153	408	500	4,09	3,95	4,15	2,98	6,4	17,8	22,1	4,7	12,6	15,6
2012	312	195	350	3,45	3,52	3,53	1,93	11,0	7,0	12,8	6,2	4,0	7,1
2013	91	300	494	3,25	3,21	3,28	1,96	3,7	10,3	17,5	1,8	5,8	10,2
2014	60	173	383	2,22	2,75	2,68	1,45	1,6	4,5	10,2	0,8	2,1	5,3

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014, CBS.

¹⁾ De leningen waarvan zowel Restschuld 2013 als Restschuld 2014 ontbreken zijn in deze tabel niet meegenomen.

8.11 Afleiding rentelasten voor totale populatie op basis van detailinformatie leningen uit jaarrekeningen, 2014

	GGZ		GHZ		VV	
	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾	Jaarrekening ¹⁾	Totale populatie CBS-statistiek ²⁾
mln euro						
Restschuld 2013	1 762	1 923	2 435	2 609	5 902	6 132
Rentelasten uit jaarrekening 2013	80	91	103	107	278	280

Bron: DNB, Jaarrekeningen 2014, CBS.

¹⁾ Onopgehoogd.

²⁾ Opgehoogd.

Tabellen bij hoofdstuk 5

8.12 Vergelijking Euribor en normrente van de NZa

	Euribor (tot 1999 Aibor)			Normrente NZa		Normrente kort krediet -/ Eenmaands Euribor
	Eenmaands	Driemaands	Twaalfmaands	Kort krediet		
	%					
1998	3,39	3,45	3,68	4,70	1,31	
1999	2,86	2,96	3,18	4,41	1,55	
2000	4,24	4,40	4,79	5,88	1,64	
2001	4,33	4,26	4,08	6,07	1,74	
2002	3,31	3,32	3,49	4,93	1,62	
2003	2,35	2,33	2,33	3,11	0,76	
2004	2,08	2,11	2,28	2,83	0,75	
2005	2,14	2,18	2,33	2,89	0,75	
2006	2,94	3,08	3,44	3,69	0,75	
2007	4,08	4,28	4,45	4,83	0,75	
2008	4,28	4,64	4,83	5,03	0,75	
2009	0,89	1,22	1,61	2,14	1,25	
2010	0,57	0,81	1,35	1,82	1,25	
2011	1,18	1,39	2,01	1,93	0,75	
2012	0,33	0,57	1,11	1,08	0,75	
2013	0,13	0,22	0,54	0,88	0,75	
2014	0,13	0,21	0,48	0,88	0,75	

Bron: DNB, NZa.

8.13 Vergelijking euribor, jongste tienjarige staatslening en 10 jaars IRS Euro

	Euribor (tot 1999 Aibor) Eenmaands	Jongste tienjarige staatslening	Vershil	10 jaars IRS Euro	Vershil
	%	procentpunt	%	procentpunt	
1990	8,50	8,92	0,42		
1991	9,20	8,74	-0,46		
1992	9,38	8,10	-1,28		
1993	7,04	6,35	-0,69		
1994	5,18	6,87	1,69		
1995	4,33	6,90	2,57		
1996	2,97	6,15	3,18		
1997	3,25	5,58	2,33		
1998	3,39	4,62	1,23		
1999	2,86	4,65	1,79	4,94	2,08
2000	4,24	5,41	1,17	5,80	1,56
2001	4,33	4,96	0,63	5,24	0,91
2002	3,31	4,89	1,58	4,99	1,68
2003	2,35	4,12	1,77	4,21	1,86
2004	2,08	4,09	2,01	4,17	2,09
2005	2,14	3,37	1,23	3,47	1,33
2006	2,94	3,78	0,84	4,01	1,07
2007	4,08	4,29	0,21	4,57	0,49
2008	4,28	4,23	-0,05	4,50	0,22
2009	0,89	3,69	2,79	3,52	2,63
2010	0,57	2,99	2,41	3,00	2,43
2011	1,18	2,98	1,80	3,08	1,90
2012	0,33	1,93	1,60	1,91	1,58
2013	0,13	1,96	1,83	1,91	1,78
2014	0,13	1,45	1,32	1,38	1,25

Bron: DNB, Wallich & Matthes.

Verklaring van tekens

Niets (blanco)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
.	Het cijfer is onbekend, onvoldoende betrouwbaar of geheim
*	Voorlopige cijfers
**	Nader voorlopige cijfers
2015–2016	2015 tot en met 2016
2015/2016	Het gemiddelde over de jaren 2015 tot en met 2016
2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2015 en eindigend in 2016
2013/'14–2015/'16	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2013/'14 tot en met 2015/'16

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever
Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress
CCN Creatie, Den Haag

Ontwerp
Edenspiekermann

Inlichtingen
Tel. 088 570 7070
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2016.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.